Revista Universul Juridic ● nr. 8, august 2016, pp. 58-91

IDENTIFICAREA PERSOANEI FIZICE – ASPECTE DE DREPT INTERNAȚIONAL PRIVAT

Prof. univ. dr. ***Călina Jugastru***
Facultatea de Drept,
Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu

Abstract

Cross-border reality emphasizes difficult issues regarding the regulation and interpretation of certain attributes of the individual's identification. From all these identification attributes, we will focus on three main elements that define personal status and show several peculiarities in legal relations with foreign element, namely: name (in the broad sense of the term); home (and its substitutes - residence, ordinary residence); marital status (sum of individual qualities and attributes).

Alongside the national rules of private international law, international courts case-law's contribution is essential for the correct interpretation and application of the conflict of laws rules. In some cases, the refusal of national authorities to proceed with the name change, to change it administratively, the franchise name or the rectification of civil status, breaches of personality rights, particularly the right to privacy.

Keywords*: private international law, individual, civil identity, name, conflict of laws*

§1. Preliminarii

Normele conflictuale privind persoana fizică sunt „inima” materiei speciale a dreptului internațional privat. Individul sau persoana fizică este cel care face să existe viața privată internațională; el este mobilul şi, în acelaşi timp, destinatarul normelor conflictuale. Fără persoanele fizice care intră în relații de familie transfrontaliere, care îşi asumă obligații contractuale în afara frontierelor propriului stat de cetățenie sau de reşedință, care constituie societăți comerciale cu sediul în străinătate, care întocmesc testamente pentru bunuri mobile şi imobile situate pe teritoriul mai multor state etc., dreptul internațional privat nu şi-ar găsi utilitatea. Nu numai că normele conflictuale în materia statutului personal fac trimiteri la sistemele naționale diverse de drept internațional privat, dar şi

unificarea (în cadrul dreptului internațional privat european) primeşte un rol major atunci când sunt în discuție starea civilă, capacitatea, începutul şi încetarea personalității juridice a persoanei fizice.

Persoana fizică este subiect de drept preferat, prin excelență, în raporturile de drept civil – în sens larg, raporturi fără element de extraneitate. Ca subiect al raporturilor cu element străin, persoana fizică este ocrotită, în toate elementele personalității sale juridice, prin norme conflictuale şi, după caz, prin norme naționale de aplicație imediată şi prin norme unificate la nivel regional. Unele sisteme de drept (de exemplu, cel francez) consideră că persoana fizică este „monopol" al dreptului internațional privat, în ceea ce priveşte toate problemele, inclusiv cetățenia. Această optică legislativă nu este egal împărtăşită, astfel că legiuitorul român lasă loc de dezbatere şi dreptului public (în dreptul român, de pildă, cetățenia este studiată în materia dreptului constituțional). Cert este că, statutul persoanei fizice are trăsături de fizionomie aparte, iar soluțiile conflictelor de legi în timp şi spațiu reflectă, deopotrivă, istoria şi actualitatea statelor naționale.

Persoana fizică se bucură, în raporturile cu element de extraneitate, de ceea ce limbajul comun al dreptului internațional privat numeşte „statut personal" şi „statut familial". Ambele au raportare exclusivă la individ şi înglobează un ansamblu de relații generate în circuitul juridic transfrontalier. În mod obişnuit, statutul personal include starea civilă (cu toate elementele acesteia) şi capacitatea civilă (cu incapacitățile de folosință şi de exercițiu). Statutul familial se preocupă de aspectele referitoare la căsătorie şi disoluția acesteia, rudenia firească şi rudenia creată „artificial", precum şi la aspecte conexe căsătoriei, dar indispensabile în „tratamentul" complet al persoanei fizice: autoritatea părintească, protecția copiilor şi obligația de întreținere. Practic, toate fațetele vieții juridice a persoanei fizice sunt preluate, cu specific, în materia dreptului internațional privat. În strânsă relație cu statutul personal şi cu statutul familial, condiția juridică a străinului face obiectul unei discuții distincte, deoarece necesită explicații, în planul dreptului substanțial, cât şi al dreptului procesual[1]. Atât conflictele de legi, cât şi conflictele de jurisdicții sunt interesate de străinul-persoană fizică şi dau măsura unui complex de drepturi şi obligații civile şi procesual-civile.

Statutul personal constituie, primul, obiect de studiu. Problemele de capacitate şi de stare civilă atrag conflicte mobile, cu soluții – uneori – singulare de rezolvare a situației juridice. *Statutul familial* este larg dezbătut în dreptul internațional privat contemporan. Noul Cod civil român este mai generos cu aspectele de statut familial şi se inspiră (benefic) pentru multe dintre soluții, din normele europene de gen. Unele aspecte de legislație națională fac, chiar, un pas înaintea dreptului convențional, anticipând soluții care se vor impune, din dreptul unificat, în dreptul

[1] A se vedea şi L.-M. Crăciunean, *Protecția diversității culturale în dreptul internațional: modelul „uniți în diversitate"?*, Editura Hamangiu, Bucureşti, 2013.

substanțial. Alte aspecte se disociază de trenduri şi conservă linii de statornicie în istoricul reglementării relațiilor de familie în spațiul românesc.

Străinul are reglementare separată, în actele normative care reglementează regimul juridic al străinilor în România.

§2. Norma conflictuală privind statutul personal

Conținutul normei conflictuale din Codul civil reiese la prima lectură a textului art. 2572: „Starea civilă şi capacitatea persoanei fizice sunt cârmuite [...]". Ceea ce interesează, în primul rând, în conflictele de legi, este legea aplicabilă materiei statutului personal. Nu toate elementele acestui statut sunt guvernate de aceeaşi lege, iar criteriile de determinare a *lex causae* au justificare, pentru fiecare situație în parte. Incapacitățile speciale sunt supuse legii raportului juridic la care se referă; declararea morții şi prezumția că cel dispărut este în viață sunt guvernate de ultima lege națională a persoanei dispărute; numele persoanei este guvernat de legea sa națională ş.a.

Codul civil român are câteva trimiteri directe la anumite elemente ale statutului personal, dar – se poate observa – punctul de legătură care domină materia, este cetățenia. De fapt, statutul personal este domeniul în care cetățenia şi-a păstrat poziția anterioară (Legea nr. 105/1992 a acordat o mare importanță cetățeniei, în cadrul statutului persoanei fizice, dar şi în alte materii). Cetățenia este prima variantă (dintre variantele în cascadă) la care recurge legea națională, potrivit art. 2568 C. civ. Abia în lipsa cetățeniei, în caz de cetățenie multiplă sau pentru refugiați, devine utilă reşedința obişnuită. Cetățenia a pierdut teren, în reglementarea actuală a Codului civil, în cazul unor aspecte de statut familial, în materia moştenirii (întrucât nu se mai păstrează regula divizării masei succesorale în mobile şi imobile) etc. În conflictele de jurisdicții, rolul cetățeniei este limitat la câteva cazuri în care atrage competența exclusivă a instanțelor române.

§3. Legea aplicabilă statutului personal

„Starea civilă şi capacitatea persoanei fizice sunt cârmuite de legea sa națională, dacă prin dispoziții speciale nu se prevede altfel" (art. 2572 alin. 1 C. civ.).

„*Legea națională*" este punct de legătură şi, totodată, criteriu de determinare a *lex causae*, atât în conflictele de legi, cât şi, în unele situații, în procesul civil internațional. Aplicarea legii naționale constituie regula în materia statutului personal, având un câmp relativ extins de cuprindere a criteriilor care fac legătura cu dreptul aplicabil raportului cu element de extraneitate. Legea națională este o noțiune care include, aşa cum se va vedea, nu numai punctul de legătură care face relația între persoana fizică şi statul al cărui resortisant este aceasta, ci şi printr-un punct de legătură care identifică spațial persoana fizică (reşedința obişnuită).

„Legea națională" este o noțiune largă, raportată în mod obişnuit, la trei puncte de legătură: cetățenia, domiciliul şi reşedința. Viața privată internațională adaugă încă un punct de legătură, uzitat în domeniul dreptului internațional privat – reşedința obişnuită. Acest din urmă criteriu apare, tot mai frecvent, în convențiile internaționale şi în regulamentele europene.

Preferința sistemelor de drept este diferită[2]: în timp ce dreptul continental apelează la cetățenie, sistemul anglo-saxon este (încă) tributar domiciliului. Sistemul continental are o concepție diferită asupra domiciliului față de sistemul anglo-saxon. De unde rezultă şi opțiunile diferite în alegerea criteriilor de competență internațională – alegerea principală operând între domiciliu şi cetățenie.

În țările de *common law* şi în state cum sunt Argentina, Brazilia, Danemarca, Guatemala sau Norvegia, însemnătatea domiciliului decurge din funcțiile atribuite acestuia. Domiciliul nu este un simplu element de identificare a persoanei fizice, prin localizare spațială; el este, în egală măsură, un factor ce exprimă apartenența prezumată a individului la stat[3]. Prin urmare, conceptul de domiciliu dă contur unei legături caracterizate prin stabilitate, între o persoană şi teritoriul supus unei anumite suveranități. Trăsăturile sale (stabilitate şi continuitate) fac din domiciliu legătura personală cea mai semnificativă pe care individul o are cu un anumit loc („the most significant personal relationship an individual has to a place"[4]).

În *common law*, noțiunea de domiciliu[5] presupune reunirea cumulativă a două elemente: faptul de a locui, cu caracter permanent, într-un anumit loc (element de natură obiectivă) şi intenția prezumată a persoanei de a avea domiciliul într-un anumit loc (element de natură subiectivă)[6]. Doctrina britanică enumeră cinci principii fundamentale care cârmuiesc domiciliul: orice persoană are un domiciliu („domiciliul de origine"); o persoană nu poate avea, simultan, două sau mai multe domicilii; un domiciliu care există, este prezumat a avea un caracter continuu, dacă nu s-a făcut dovada dobândirii altui domiciliu; domiciliul indică o conexiune cu un sistem teritorial de drept; legea în funcție de care se determină domiciliul este legea

---

[2] A se vedea, I. Leş (coord.), C. Jugastru, V. Lozneanu, A. Circa, E. Hurubă, S. Spinei, *Tratat de drept procesual civil. Volumul II. Căile de atac. Procedurile speciale. Executarea silită. Procesul civil internațional. Conform Codului de procedură civilă republicat*, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2015, p. 761-762.

[3] D.A. Popescu, M. Harosa, *Drept internațional privat*, Tratat elementar, vol. I, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 1999, p. 142.

[4] P.M. North, *Cheshire's Private International Law*, ninth edition, London, 1974, lucrare citată după D.A. Popescu, M. Harosa, *op. cit.*, p. 143.

[5] Redăm o definiție care surprinde esența domiciliului, în elementele sale esențiale: „That is properly the domicile of a person where he has his true, permanent home and principal establishment and to which, whenever he is absent, he has the intention of returning" (J. Story, *Conflict of Laws*, ediția a 8-a, 1883, *apud* D.A. Popescu, M. Harosa, *Drept internațional privat*, Tratat elementar, vol. I, *op. cit.*, p. 143).

[6] Ceea ce înseamnă că «în orice alt loc s-ar găsi şi oricât ar dura această şedere, ea este prezumată a trăi cu intenția de reîntoarcere la „*his (her) true and permanent home*"» (D.A. Popescu, M. Harosa, *op. cit.*, p. 144).

engleză (în sensul în care calificarea noțiunii de domiciliu se va face, de către instanțele britanice, după legea engleză)[7].

Această optică asupra domiciliului[8] are consecințe importante în selecția criteriilor aplicabile conflictelor de legi şi conflictelor de jurisdicții. Cel mai elocvent exemplu este statutul personal, pe care ne-am obişnuit a-l relaționa cu cetățenia persoanei fizice şi nu cu domiciliul. Ori, în *common law,* este preferat domiciliul, ca punct de legătură în această materie, în virtutea stabilității şi continuității acestuia.

Legiuitorul din sistemul continental are o viziune mult diferită asupra semnificației domiciliului. Privit ca atribut de identificare a persoanei şi de localizare în spațiu, el nu dobândeşte decât un statut de aplicare subsidiară sau alternativă, în materii care sunt rezervate, prin tradiție, cetățeniei. Considerată cea mai intimă legătură între cetățean şi stat, cetățenia exprimă apartenența politică şi juridică a cetățeanului la un anumit stat. Ceea ce îndreptățeşte, în concepția continentală, consacrarea cetățeniei ca reper esențial în materia stării, capacității şi relațiilor de familie.

Această din urmă teză a fost întâlnită în Legea nr. 105/1992 şi se regăseşte în Codul civil român (în materia conflictelor de legi), care au oferit cetățeniei privilegiul de a fi punct de legătură principal pentru statutul individual şi familial.

§4. Rolul atributelor de identificare în dreptul internațional privat

Identificarea persoanei fizice semnifică „individualizarea persoanei fizice (omul, privit ca titular de drepturi subiective civile şi de obligații civile) în raporturile juridice, deci determinarea poziției sale în viața juridică”[9].

Clasic, sfera atributelor de identificare cuprinde numele, domiciliul şi starea civilă. Dacă numele (în sens larg) şi starea civilă identifică persoana în mijlocul familiei şi în comunitatea socială (întocmirea actelor de stare civilă consemnează faptele cu semnificație juridică pentru individ şi pentru întreaga societate), domiciliul are rolul de a localiza în spațiu persoana fizică. Doctrina modernă alătură atributelor de identificare şi codul numeric personal, grupa sanguină, amprenta digitală şi amprenta genetică. Acestea au însă rol preponderent în administrație şi activitatea organelor de urmărire penală, mai puțin în ceea ce priveşte exprimarea personalității individului[10].

---

[7] *Ibidem,* p. 145-152.

[8] Pentru definițiile oferite domiciliului şi reşedinței în *common law,* a se vedea, *Oxford Dictionary of Law*, sixth edition, edited by E.A. Martin, J. Law, Oxford University Press, 2006, p. 177, p. 462.

[9] G.-Al. Ilie, *Identificarea persoanei fizice*, în M. Nicolae (coordonator), V. Bîcu, G.-Al. Ilie, R. Rizoiu, *Drept civil. Persoanele*, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2016, p. 88.

[10] Ph. Malaurie, *Droit des personnes. La protection des mineurs et des majeurs*, 8e édition, Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, Paris, 2015, p. 43; O. Ungureanu, C. Munteanu, *Drept civil. Persoanele, în reglementarea noului Cod civil*, ediția a 2-a revăzută şi adăugită, Editura Hamangiu, Bucureşti, 2013, p. 232.

În dreptul internațional privat, dinamica transfrontalieră a condus la creşterea semnificației anumitor atribute de identificare, datorită flexibilității dovedite în soluționarea conflictelor de legi şi a conflictelor de jurisdicții. De pildă, rolul domiciliului s-a diminuat în anii din urmă, iar dreptul european reflectă utilizarea frecventă a reşedinței obişnuite în locul domiciliului. Motivul substituirii constă în aceea că reşedința obişnuită permite localizarea mai eficientă (decât domiciliul şi reşedința) a persoanelor, în deplasările pe teritoriile unor state diferite.

Dreptul român a urmat, în mare parte, modelul european şi a legiferat puncte de legătură care dau expresie actualității internaționale. Vom examina numele, domiciliul, reşedința, reşedința obişnuită şi starea civilă – acestea fiind semnificative şi prezentând particularități în raporturile cu element străin.

§5. Numele persoanei fizice

5.1. Semnificații şi calificări ale numelui în dreptul internațional privat

Semnificația numelui în dreptul internațional privat are o încărcătură în plus față de dreptul civil substanțial. Plecăm de la cuvintele sugestive ale doctrinei franceze, care afirmă că numele este „cel mai puțin rațional şi cel mai cultural”[11] dintre atributele de identificare a persoanei, ceea ce explică bogăția de sensuri a acestuia. Valoarea socială a numelui este dată de ceea ce implică numele, adică de apartenența individului la un grup social. Numele evocă istoria familială a unei persoane şi, în acelaşi timp, sugerează – de manieră oarecum incertă – originea teritorială a acesteia, apartenența la o anumită cultură, la un anumit teritoriu, la un anume stat. În prezent, numele traduce şi una dintre ideologiile timpurilor moderne: egalitatea între sexe şi egalitatea între filiații.

Oferim un exemplu pentru multiplele semnificații ale numelui, cu repercusiuni în dreptul internațional privat. Numele nobiliar este, în egală măsură, expresia provenienței familiale şi a prestigiului (ori chiar a vanității) de a fi recunoscut în societate cu un nume de familie asociat unor merite ştiințifice, culturale, economice ş.a. Nu toate statele înțeleg însă să recunoască numele, atunci când acesta conține una sau mai multe particule nobiliare. Conflictul de legi în timp şi spațiu generat de refuzul recunoaşterii şi transcrierii numelui persoanei a condus la una dintre hotărârile prin care instanța europeană din Luxembourg a decis că autoritățile unui stat membru pot să refuze recunoaşterea numelui unui resortisant – nume care conține un titlu nobiliar, dobândit într-un alt stat membru – pentru considerente de ordine publică (speța *Sayn-Wittgenstein*).

Una dintre legăturile forte atribuite numelui este legătura dintre om (individ) şi comunitatea națională din care acesta face parte. În relațiile private internaționale, actorii sunt cetățenii şi străinii – identificați astfel, în raport cu o entitate statală. Ambii au drepturi (şi obligații) egale cu privire la nume, de pildă, egalitatea

[11] Ph. Malaurie, *Droit des personnes. La protection des mineurs et des majeurs*, *op. cit.*, p. 47.

erga omnes a dreptului la nume. În schimb, încălcarea dreptului la nume şi introducerea acţiunii în justiţie poate atrage un regim diferit (parţial) de tratament juridic al străinului în faţa instanţelor române (scutiri, facilităţi la taxe procesuale), dependent de condiţia reciprocităţii cu statul de origine al străinului. Uzurparea identităţii persoanei fizice, inclusiv prin încălcarea dreptului la nume, este generatoare de solicitări de recuperare a prejudiciilor materiale şi, după caz, nepatrimoniale. Regulile după care se vor derula procedurile judiciare pot să difere, după cum sunt în prezenţă cetăţeni din spaţiul european ori persoane din state terţe, nemembre UE.

Din punctul de vedere al calificării noţiunilor, **numele de familie** este atribut de identificare a persoanei fizice şi element al vieţii private al acesteia. În acelaşi timp, dreptul la nume este unul dintre drepturile personalităţii (drept personal nepatrimonial). Legiuitorul noului Cod civil român confirmă această teză dezvoltată doctrinar, reglementând mijloacele de apărare a dreptului la nume, în art. 252-257 C. civ.

În dreptul internaţional privat, numele se bucură de aceeaşi calificare multiplă. Atribut de identificare, numele este o componentă a identităţii civile a persoanei fizice. În raporturile private cu element străin, identitatea civilă cunoaşte aspecte inedite, rezultate din libertatea de circulaţie, libertatea de a încheia căsătorii în afara graniţelor naţionale, libertatea de a încheia adopţii în care părţile sunt resortisanţii unor state diferite. Element al vieţii private, numele este adus în faţa autorităţilor statale în vederea transcrierii sau modificării, în funcţie de schimbările intervenite în starea civilă a persoanelor fizice. Refuzul de a recunoaşte numele înscris în actele de stare civilă întocmite de autorităţile competente dintr-un stat poate fi de natură a bulversa acţiunile cotidiene ce ţin de viaţa privată a titularilor dreptului la nume.

Încălcarea dreptului personalităţii întruchipat de dreptul la nume, antrenează răspunderea civilă. Aspectele de responsabilitate intră, în dreptul internaţional privat român, sub incidenţa art. 2641 C. civ. Adăugăm că, potrivit art. 2576 alin. 3 C. civ., ocrotirea împotriva actelor de încălcare a dreptului la nume, săvârşite în România, se asigură conform legii române.

Tot în sfera calificării noţiunilor, este necesară o precizare. Textul art. 2576 C. civ. are în vedere numele, adică numele de familie şi prenumele. Dispoziţia legală se corelează cu dispoziţiile legale care expun structura numelui în dreptul substanţial: „Numele cuprinde numele de familie şi prenumele" (art. 83 C. civ., art. 1 din O.U.G. nr. 41/2003). Vom înţelege, aşadar, prin „nume", atât patronimicului, cât şi prenumele. Protecţia legală se acordă, aşa cum vom vedea şi pseudonimului – inclusiv în dreptul internaţional privat.

Calificarea prenumelui urmează traiectoria numelui de familie: atribut de identificare, element al vieţii private, drept absolut, inalienabil, imprescriptibil şi personal. O menţiune care pune faţă în faţă patronimicul şi numele: aşa cum s-a afirmat, izolat, prenumele are o valoare juridică inferioară. Singur, neînsoţit de

numele de familie, prenumele nu individualizează persoana cu precizie şi rămâne, de multe ori, fără consecințe juridice (în lipsa numelui, prenumele nu poate constitui o semnătură valabilă)[12].

Accesoriile numelui (titlul nobiliar, particula) au ocrotire în unele sisteme de drept[13]. *Titlurile de noblețe* (prinț, duce) nu mai au aceeaşi valoare juridică precum odinioară, nobilimea fiind abolită. Titlurile de noblețe beneficiază, în sistemele juridice în care ele subzistă (de pildă, în dreptul francez) de reguli speciale în ce priveşte atribuirea, devoluțiunea şi competența judiciară. În prezent, din perspectiva identificării persoanei, titlul de noblețe subzistă ca accesoriu onorific al numelui, iar persoanele cărora le este recunoscut dreptul de a le folosi, pot cere să fie menționate în actele de stare civilă.

Particula (de, du) nu are legătură cu titlurile de noblețe. Face parte din nume şi are rolul de indicație teritorială a originii persoanei fizice (de exemplu, Dupont de Nemours).

Considerăm că reglementarea prin norma conflictuală asimilează şi *pseudonimul*, adică numele ales de individ pentru a activa într-un anumit domeniu al vieții sociale. Dreptul român conferă protecție pseudonimului ales prin lege, în aceleaşi condiții ca şi numelui (art. 254 alin. 3 C. civ.). *Porecla* nu are valoare juridică în dreptul civil.

5.2. Delimitări de alte instituții

Să facem distincțiile necesare, între numele persoanei fizice şi ipoteze care identifică în termenul „nume", realități juridice cu totul diferite[14].

Numele comercial este apanajul persoanei juridice. Numele comercial semnifică firma, care se regăseşte în inventarul atributelor de identificare ale entităților constituite legal ca persoane juridice.

S-a încetățenit, în limbajul comun al noilor tehnologii, sintagma nume de domeniu. Fiecărei adrese de internet i se atribuie, la cerere, un nume de domeniu care identifică o porțiune determinată din spațiul virtual, dedicat utilizatorului. Preluat din limbajul tehnic al informaticii uzuale, numele de domeniu trimite la un anumit site sau la o anumită pagină de internet. Dacă ar fi să operăm o analogie între numele de domeniu şi atributele de identificare ale persoanei fizice, ar fi potrivit să privim atât spre nume, cât şi spre domiciliu. Numele de domeniu cuprinde cuvintele sub care se face cunoscut un segment din mediul virtual şi este, totodată, adresa exactă (în sens de pagină web, locație) unde se găseşte informația respectivă. Numele de domeniu are rol de nominalizare (trimite la o anumită informație) şi de localizare (prin indicarea adresei la care se găseşte informația).

---

[12] J. Carbonnier, *Droit civil. Les personnes*, Presses Universitaires de France, Paris, 1999, p. 76, *apud* O. Ungureanu, C. Munteanu, *Drept civil. Persoanele, în reglementarea noului Cod civil, op. cit.*, p. 271.

[13] Ph. Malaurie, *Droit des personnes. La protection des mineurs et des majeurs*, *op. cit.*, p. 57-59.

[14] *Ibidem,* p. 65-66.

5.3. Legea aplicabilă numelui

Regula de drept comun

Codul civil român prevede **regula potrivit căreia numele persoanei este cârmuit de legea sa națională** (art. 2576 alin. 1).

În înțelesul dispozițiilor de drept internațional privat, prin „lege națională" este desemnată legea statului al cărui cetățean este titularul dreptului la nume, cu distincțiile arătate la art. 2568 C. civ. Dacă cel în cauză are mai multe cetățenii, se aplică legea aceluia dintre state de care persoana este cel mai strâns legată, având în vedere, în mod deosebit, reşedința sa obişnuită. În caz de apatridie, legea națională este legea statului în care individul îşi are reşedința obişnuită (aceeaşi precizare şi pentru refugiați, potrivit normelor speciale şi convențiilor internaționale la care țara noastră este parte). Reşedința obişnuită este calificată conform art. 2570 C. ci

Excepții

Ori de câte ori există norme speciale derogatorii pentru nume, în diferite materii cu element de extraneitate, se vor aplica normele respective.

1. Prin derogare de la regulă, o altă lege decât legea națională cârmuieşte numele: „stabilirea numelui copilului la naştere este guvernată, la alegere, fie de legea statului a cărui cetățenie comună o au atât părinții, cât şi copilul, fie de legea statului unde copilul s-a născut şi locuieşte de la naştere" (art. 2576 alin. 2 C. civ.). **Prin excepție de la norma de drept comun, numele copilului la naştere este cârmuit de una dintre două legi pe care le aleg părinții copilului sau, atunci când legea prevede, autoritățile competente**.

Alegerea se face între:

a. *legea statului a cărui cetățenie comună o au părinții şi copilul*. Opțiunea pentru această lege este condiționată de comunitatea de cetățenie, în sensul că, atât părinții, cât şi copilul, trebuie să aibă aceeaşi cetățenie;

b. *legea statului unde copilul s-a născut şi locuieşte de la momentul naşterii*. Alegerea acestei legi este condiționată de faptul naşterii şi al locuirii pe teritoriul statului respectiv (inclusiv la data alegerii legii aplicabile numelui copilului).

2. Derogarea este valabilă şi atunci când dobândirea numelui are loc prin efectul căsătoriei, filiației sau adopției. Regulile aplicabile numelui sunt cele pe care dispozițiile Codului civil le prevăd pentru efectele nepatrimoniale pe care instituțiile enumerate le au asupra numelui.

În cazul căsătoriei, numele stabilit sau modificat ca efect al acesteia urmează *lex causae* aplicabilă efectelor nepatrimoniale ale căsătoriei. Este aplicabilă, în cascadă, legea reşedinței obişnuite comune a soților, legea cetățeniei comune a soților ori legea statului de celebrare a căsătoriei (art. 2589 alin. 1 şi 2 C. civ.).

În cazul divorțului, numele suportă reguli specifice unuia dintre cele două seturi de opțiuni posibile: opțiunea soților de a determina subiectiv, prin voința lor, legea aplicabilă divorțului şi legea pe care o impune Codul civil, în cazul în care soții nu au înțeles să aleagă legea aplicabilă.

<u>În cazul determinării subiective</u> (art. 2597 C. civ.), legea aleasă pentru desfacerea căsătoriei este, totodată, legea care guvernează dobândirea numelui (fie legea statului pe teritoriul căruia soții au reşedința obişnuită comună la data convenției de alegere a legii aplicabile, fie legea statului pe teritoriul căruia soții au avut ultima reşedință obişnuită comună, dacă cel puțin unul dintre ei mai locuieşte acolo la data convenției de alegere a legii aplicabile, fie legea statului al cărui cetățean este unul dintre soți, fie legea statului pe teritoriul căruia soții au locuit cel puțin 3 ani, fie legea română).

<u>În situația când părțile nu au procedat la alegere</u>, legea prevăzută de art. 2600 este aplicabilă atât divorțului, cât şi dobândirii numelui. Se va aplica, în cascadă: legea statului pe teritoriul căruia soții au reşedința obişnuită comună la data introducerii cererii de divorț; în lipsa reşedinței obişnuite comune, legea statului pe teritoriul căruia soții au avut ultima reşedință obişnuită comună, cu condiția ca cel puțin unul dintre soți să păstreze reşedința sa obişnuită pe teritoriul statului respectiv, la data introducerii cererii de divorț; în lipsa reşedinței obişnuite a unuia dintre soți pe teritoriul statului în care soții au deținut ultima reşedință obişnuită comună, legea statului cetățeniei comune a soților – la data cererii de divorț; în lipsa cetățeniei comune a soților, legea ultimei cetățenii comune – cu condiția ca cel puțin unul dintre ei să fi păstrat această cetățenie la data introducerii cererii de divorț; legea română, în toate celelalte cazuri.

Dobândirea numelui prin filiație se conformează regulilor art. 2603 C. civ. (filiația din căsătorie) şi art. 2605 C. civ. (filiația din afara căsătoriei).

Copilul din căsătorie va purta numele stabilit de legea care, la data naşterii copilului, guvernează efectele generale ale căsătoriei părinților săi. Dacă înainte de naşterea copilului, căsătoria părinților a încetat ori a fost desfăcută, se va aplica, pentru dobândirea numelui, legea care cârmuia efectele generale ale căsătoriei, la data desfacerii sau la data încetării căsătoriei. Regula specială pentru dobândirea numelui de către copilul din căsătorie se află la art. 2603 alin. ultim C. civ.

Copilul din afara căsătoriei va purta numele stabilit potrivit legii care guvernează efectele filiației din afara căsătoriei (art. 2605 alin. 1 şi 2 C. civ.). Este vorba de legea națională a copilului de la data naşterii acestuia, legea națională urmând a fi determinată conform art. 2568 C. civ.

În cazul copilului adoptat, acesta dobândeşte numele conform legii care cârmuieşte efectele adopției (art. 2608 C. civ.), adică legea națională a adoptatorului – mai puțin în cazul în care soții sunt adoptatori. În mod normal, în ipoteza din urmă, cei doi adoptatori fiind căsătoriți, numele adoptatului se va stabili potrivit legii efectelor generale ale căsătoriei.

3. Numele şi prenumele copilului găsit pe teritoriul României, născut din părinţi necunoscuţi[15]**,** este supus legii autorităţii căreia legea îi conferă prerogativa stabilirii numelui. Numele se stabileşte prin dispoziţia primarului comunei, oraşului, municipiului sau al sectorului municipiului Bucureşti, în a cărui rază teritorială a fost găsit copilul.

Aceeaşi regulă guvernează stabilirea numelui şi prenumelui în situaţia în care copilul este abandonat de către mamă în spital, iar identitatea acesteia nu a fost stabilită în termen de 30 de zile de la constatarea abandonului (art. 2 alin. 3 din O.U.G. nr. 41/2003).

În ambele ipoteze legale, *lex causae* este *lex auctoris*.

4. Schimbarea pe cale administrativă a numelui persoanelor apatride este guvernată de legea română, în calitate de *lex domicilii*.

Cererile de schimbare a numelui pe cale administrativă privind persoanele fără cetăţenie domiciliate în România se soluţionează în aceleaşi condiţii ca şi cele ale cetăţenilor români (art. 5 din O.U.G. nr. 41/2003).

Apatrizii pot obţine, pentru motive temeinice, schimbarea pe cale administrativă a numelui de familie şi a prenumelui ori numai a unuia dintre acestea.

„Motive temeinice"[16] înseamnă prezenţa uneia dintre următoarele situaţii (art. 4 alin. 2 şi 3 din Ordonanţă): numele este format din expresii indecente, ridicole ori este transformat prin traducere sau în alt mod; persoana în cauză a folosit, în exercitarea profesiei, numele pe care doreşte să îl obţină, făcând dovada cu privire la aceasta, precum şi cu privire la faptul că este cunoscută în societate sub acest nume; din neatenţia ofiţerilor de stare civilă ori ca urmare a necunoaşterii reglementărilor legale în materie, au fost efectuate menţiuni greşite în registrele de stare civilă ori au fost eliberate certificate de stare civilă cu nume eronate, în baza cărora au fost eliberate alte acte; persoana în cauză are nume de familie sau prenume format din mai multe cuvinte, de regulă reunite şi doreşte schimbarea acestuia; persoana în cauză poartă un nume de familie de provenienţă străină şi solicită să poarte un nume românesc; persoana şi-a schimbat numele de origine străină într-un nume românesc, pe cale administrativă, şi doreşte să revină la numele dobândit la naştere; părinţii şi-au schimbat numele pe cale administrativă, iar copiii solicită să poarte un nume de familie comun cu al părinţilor lor; persoana în cauză solicită să poarte un nume de familie comun cu al celorlalţi membri ai familiei, nume care a fost dobândit ca urmare a adopţiei, a menţinerii numelui la căsătorie, a stabilirii filiaţiei ori a unor schimbări de nume aprobate anterior pe cale

[15] A se vedea, I. Chelaru, A.-L. Chelaru, *Străinii în România. Regim juridic*, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2016, p. 231-232.

[16] A se vedea, pentru explicaţii ale expresiei „motive temeinice", G.-Al. Ilie, *Identificarea persoanei fizice*, în M. Nicolae (coordonator), V. Bîcu, G.-Al. Ilie, R. Rizoiu, *Drept civil. Persoanele*, *op. cit.*, p. 98-99.

administrativă; soții au convenit cu ocazia încheierii căsătoriei să poarte numele de familie reunite şi ambii solicită schimbarea acestuia pe cale administrativă, optând pentru numele de familie dobândit la naştere de către unul dintre ei ori să revină fiecare la numele avut anterior căsătoriei; persoana în cauză face dovada că a fost recunoscută de către părinte ulterior înregistrării naşterii, însă, întrucât nu a sesizat instanța pentru încuviințarea purtării numelui de familie al acestuia în timpul vieții, nu există altă posibilitate de dobândire a numelui părintelui decât pe cale administrativă; când prenumele purtat este specific sexului opus; persoanei i s-a încuviințat schimbarea sexului prin hotărâre judecătorească rămasă definitivă şi irevocabilă şi solicită să poarte un prenume corespunzător, prezentând un act medico-legal din care să rezulte sexul acesteia; persoana în cauză a adoptat minori şi doreşte ca aceştia să poarte un alt prenume; căsătoria a încetat prin moartea sau prin declararea judecătorească a morții unuia dintre soți, iar soțul supraviețuitor solicită să revină la numele de familie purtat anterior căsătoriei ori la numele de familie dobândit la naştere; în urma divorțului un fost soț revine la numele de familie purtat anterior şi care provine dintr-o altă căsătorie, de asemenea desfăcută prin divorț, şi doreşte să poarte numele dobândit la naştere; în urma încetării căsătoriei prin moartea sau prin declararea judecătorească a morții unuia dintre soți celălalt soț se recăsătoreşte şi, ca urmare a desfacerii căsătoriei, doreşte să poarte numele de familie dobândit la naştere; fostul soț doreşte să poarte numele de familie pe care l-a avut în căsătorie, pentru a avea un nume comun cu copiii încredințați spre creştere şi educare, cu consimțământul fostului soț, dat în forma autentică; părinții au divorțat, iar copiii încredințați spre creştere şi educare unuia dintre părinți, care a revenit la numele de familie avut anterior căsătoriei, solicită să poarte numele de familie al acestuia; s-a desfăcut adopția unei persoane căsătorite care are copii minori şi în urma desfacerii adopției persoana în cauză revine la numele de familie avut înainte de adopție; unul dintre soți, la încheierea căsătoriei, a luat numele de familie al celuilalt soț, nume pe care acesta l-a dobândit prin adopție, iar ulterior încheierii căsătoriei are loc desfacerea adopției.

Procedura schimbării, pe cale administrativă, a numelui apatrizilor presupune depunerea unei cereri[17] în acest sens la serviciul public comunitar de evidență a persoanelor, aflat în subordinea consiliului local al comunei, oraşului, municipiului sau al sectorului municipiului Bucureşti, în a cărui rază teritorială îşi are domiciliul cel în cauză. Cererea de schimbare a numelui se publică, în extras, în Monitorul Oficial al României, Partea a III-a, prin grija şi pe cheltuiala solicitantului[18].

---

[17] Cererea se depune personal sau prin împuternicit cu procură specială sau împuternicire avocațială.

[18] Cu aprobarea conducătorilor serviciilor publice, cererea de schimbare a numelui format din expresii indecente, ridicole ori transformat prin traducere sau în alt mod poate fi exceptată de la publicare.

Examinarea legii aplicabile în situațiile de excepție conduce la concluzia că *lex causae* pentru numele persoanei fizice este legea care se determină în conformitate cu prescripțiile normelor conflictuale speciale, conținute de Codul civil sau de legile speciale. Ca expresie a unității legii aplicabile, numele urmează legea aplicabilă efectelor instituției căsătoriei, desfacerii căsătoriei, filiației, adopției.

5. În cazul săvârşirii de fapte ilicite prin care se încalcă dreptul la nume, pe teritoriul României, devin aplicabile prevederile art. 2576 alin. 3 C. civ. Ocrotirea împotriva actelor de încălcare a dreptului la nume este asigurată potrivit legii române, dacă acestea sunt săvârşite pe teritoriul României. Este o normă conflictuală unilaterală, care indică legea aplicabilă numai pentru situația în care fapta ilicită are loc în România, nu şi pentru cazul în care încălcarea are loc pe teritoriul unui stat străin.

Separat, se prevede că, pentru încălcarea drepturilor personalității (inclusiv prin mass-media sau orice alt mijloc public de informare), pretențiile de reparații sunt cârmuite de: legea statului reşedinței obişnuite a persoanei lezate; legea statului apariției prejudiciului; legea statului în care autorul daunei îşi are reşedința obişnuită sau sediul social. Legea care se va aplica, în concret, depinde de alegerea pe care face persoana lezată, opțiunile fiind alternative şi nu în cascadă. Acest text (art. 2642 alin. 1 C. civ.) conține o normă bilaterală de conflict.

Dreptul la nume este unul dintre drepturile personalității, astfel că răspunderea pentru atingerile aduse acestuia ar trebui să urmeze regimul juridic al drepturilor personalității, reglementat conform art. 2642 C. civ. (norma conflictuală este bilaterală). Sub genericul „drepturi inerente ființei umane" se plasează drepturile personalității – „dreptul la viață, la sănătate, la integritate fizică şi psihică, la demnitate, la propria imagine, la respectarea vieții private, *precum şi alte asemenea drepturi recunoscute de lege*" (s.n.).

Întrucât norma conflictuală de la art. 2576 alin. 3 C. civ. este unilaterală, ea se va aplica doar atunci când încălcarea are loc pe teritoriul României, nu şi atunci când fapta ilicită are loc în străinătate. Articolul menționat conține o normă cu caracter special, aplicabilă dacă actele de încălcare a dreptului la nume sunt săvârşite în România. Pentru toate celelalte situații de încălcare a dreptului la nume, devin active prevederile generale ale art. 2642 C. civ.

Observăm şi dispozițiile art. 2577 C. civ., care se referă la drepturile inerente ființei umane. Acest text nu este aplicabil situației de încălcare/uzurpare a dreptului la nume, întrucât el are în vedere existența şi conținutul drepturilor personalității, fără să vizeze şi răspunderea care se antrenează pentru încălcarea acestora.

Aşadar, în cazul în care este aplicabilă legea română, mijloacele de apărare a drepturilor nepatrimoniale sunt menționate, cu titlu exemplificativ, în Codul civil. Măsurile de protecție sunt valabile şi pentru dreptul la nume, a cărui ocrotire beneficiază şi de un articol distinct (art. 254). Dispozițiile de drept internațional privat se corelează cu textele dreptului substanțial (art. 252-256 C. civ.).

§6. Situații juridice care implică numele persoanei fizice – aspecte de practică transfrontalieră

6.1. Situații juridice în contextul identității civile

6.1.1. Schimbarea sau modificarea numelui persoanei fizice

Schimbarea numelui. În raporturile private internaționale numele este asociat identității civile, libertății de circulație a persoanelor fizice, precum şi solicitărilor de recunoaştere a numelui pe teritoriul unui stat străin. Mai ales în cazul cuplurilor mixte, transmiterea numelui de familie, ca efect al filiației, poate ridica dificultăți. Practicile naționale sunt diferite, în funcție de reglementările în materie[19].

Dintre documentele internaționale care conțin dispoziții privind transmiterea numelui, amintim Convenția Consiliului Europei (1978, modificată în 1995 şi 1998), precum şi Pactul privind drepturile civile şi politice. Jurisprudența Curții de la Strasbourg cuprinde decizii recente care condamnă discriminarea între sexe, prin raportare la unele legislații naționale, care nu îngăduie ca minorul să poarte numele de familie al mamei, ci doar numele de familie al tatălui (*Cusan, Fazzo*, 2014).

O speță relevantă este *Garcia Avello,* soluționată de Curtea de la Luxembourg în anul 2003[20]. Cei doi copii ai cuplului Garcia Avello (tatăl, cetățean spaniol) şi Wagner (mama, cetățean belgian) au primit dublă cetățenie, belgiană şi spaniolă. Au fost înscrişi în registrul de stare civilă din Belgia doar cu numele de familie al tatălui, conform legii belgiene[21]. Părinții au solicitat autorităților belgiene, pe cale administrativă, schimbarea numelui de naştere al copiilor, astfel încât, în respectul dreptului spaniol, numele de familie să fie compus din numele reunite ale părinților (Garcia-Weber). Curtea europeană a apreciat că refuzul Ministrului Justiției din Belgia, întemeiat exclusiv pe legea belgiană, aduce atingere dispozițiilor Tratatului CE (art. 12 şi 17) întrucât copiii (frați) au nume de familie diferite – din perspectiva legilor lor naționale, aşa încât ei sunt obligați să poarte numele de familie ce rezultă din aplicarea legislației statului membru în conformitate cu care a fost stabilit numele de familie al tatălui (dreptul belgian, Garcia Avello)[22].

---

[19] Pentru o descriere a regulilor care funcționează la nivelul a 16 state, a se vedea, P.-Y. Le Borgn', *Comment s'opère la transmission du nom de famille dans les 16 pays de la 7ème circonscription des Français à l'étranger?,* material disponibil la adresa http://www.pyleborgn.eu/ufaqs/comment-sopere-la-transmission-du-nom-de-famille-dans-les-16-pays-de-la-7eme-circonscription-des-francais-a-letranger/, consultat la data 20 august 2016.

[20] Hotărârea pronunțată de CJCE în data de 2 octombrie poate fi consultată pe pagina http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/ALL/?uri=CELEX%3A62002CJ0148 (site accesat la 20 august 2016).

[21] Întreaga familie, părinții şi cei doi copii, locuiau pe teritoriul Belgiei.

[22] J.-Y. Carlier, *La libre circulation des personnes dans l'Union Europeénne*, Chronique, 1 ianuarie-31 decembrie 2003, în *Journal des tribunaux*, 2004, p. 74-80.

Consiliul de Stat din Belgia a interogat instanța europeană cu privire la existența unei încălcări a principiilor dreptului european (ex-comunitar) în materia cetățeniei europene şi a libertății de circulație a persoanelor. În termenii hotărârii Curții, diversitatea numelor de familie este de natură să cauzeze celor interesați inconveniente de ordin profesional şi personal, care rezultă din dificultatea de a beneficia, într-un stat membru de cetățenie, de efectele juridice ale documentelor întocmite cu numele recunoscut în celălalt stat membru a cărui naționalitate o posedă fiecare copil[23].

La momentul atribuirii numelui de familie celor doi copii, s-a procedat la rezolvarea aşa-numitului conflict de cetățenii, pentru a determina cetățenia care va fi reținută în speță, dintre cele două (cetățenia belgiană sau cetățenia spaniolă). Din punctul de vedere al dreptului belgian, dacă una dintre opțiuni este cetățenia belgiană, se va reține această cetățenie; dacă niciuna dintre opțiuni nu include cetățenia belgiană, se va reține cetățenia statului cu care copilul are legăturile cele mai strânse. Dubla cetățenie, belgiană şi spaniolă, a atras aplicarea legii belgiene, potrivit căreia copilul poartă numele de familie al tatălui (fiind în situația în care filiația din căsătorie este stabilită față de tată). Dacă filiația copiilor ar fi fost stabilită numai față de mamă, li s-ar fi atribuit numele de familie al acesteia.

Nu numai în numele libertății de circulație, dar şi în contextul identității civile (care dobândeşte multiple valențe la nivel transfrontalier), transmiterea numelui de familie constituie un punct important pe ordinea de zi a dreptului internațional privat național. Reglementările sunt la latitudinea legiuitorului național, însă există obligativitatea respectării standardelor internaționale/europene în domeniu. Libertatea de circulație, egalitatea şi nediscriminarea constituie arsenalul de principii care evită inconvenientele de tipul celor reținute în considerentele motivării Curții Europene de Justiție. Într-adevăr, conduita cotidiană necesită dovezi ale identității civile, iar numele diferite ale minorilor, înscrise pe actele care servesc ca probe, în state membre diferite, ridică inconveniente majore care rezultă, mai ales, din dificultatea de a beneficia, în statul membru ai căror resortisanți sunt, de efectele juridice ale actelor sau ale documentelor întocmite sub numele recunoscut într-un alt stat membru, a cărei cetățenie o au, de asemenea.

Aşa cum se poate constata, solicitarea reclamanților nu a urmărit recunoaşterea numelui de familie al copiilor, ci schimbarea numelui, conform dispozițiilor dreptului spaniol. Speța este edificatoare pentru ilustrarea dificultăților (care, uneori, se pot converti în adevărate obstacole) pe care le creează, de la un stat la altul, eterogenitatea regimului juridic al atribuirii sau schimbării numelui persoanei fizice. Practic, solicitarea reclamanților a calificat drept eronată practica statului membru de a aplica dreptul material indicat de propria normă de conflict,

[23] Pentru un comentariu al deciziei Curții, a se vedea, A. Bucher, *De la reconnaissance mutuelle au droit à l'identité,* Gedip, Réunion de Padoue, 18-20 septembrie 2009, material disponibil la adresa http://www.andreasbucher-law.ch/images/stories/pdf/gedip_-_reconnaissance_mutuelle_-_2009.pdf (consultat la data de 16 august 2016).

fără să țină seama de numele purtat de părinte, potrivit legii altui stat membru. Totuşi, cauza merită reținută, întrucât evocă problematica numelui în contextul libertății circulației indivizilor, înăuntrul şi în exteriorul frontierelor naționale – de fapt, mai larg spus – între frontierele spațiului european. Cum s-a afirmat[24], motivarea hotărârii aduce în discuție protecția numelui, în afara granițelor naționale, ca fațetă a dreptului la identitate al persoanei fizice. Ca element central al identității, numele persoanei fizice reclamă un tratament juridic unitar. Diversitatea modalităților de atribuire a numelui atrage diversitatea de tratament (şi, automat, dispersarea) identității personale. Ori, un regim juridic diferit creează dezavantaje şi inconveniente pentru titularul dreptului la nume.

Modificarea numelui. Literatura de specialitate foloseşte expresia „francizarea numelui", pentru a desemna modificarea numelui ca urmare a retraducerii sau ca urmare a scrierii numelui cu ortografia limbii materne. Terminologia este preluată după actele normative franceze, care permit, începând cu 1945, ca străinii al căror nume prezintă o consonanță dificil de pronunțat, să ceară modificarea ortografiei numelui lor, pentru a-i da o alură mai franțuzească[25].

Termenul „francizare" este util în continuare, întrucât evocă ideea de retranscriere a numelui, în acord cu grafia limbii materne. În raporturile de drept internațional privat, francizarea apare mai ales în cuplurile binaționale şi implică, adesea, întocmirea documentelor ce servesc la identificarea persoanei (în familie şi societate), cu ortografii diferite, pe teritoriile mai multor state (speța *Runevič*).

Reclamanta Runevič-Vardyn, era resortisant lituanian, dar făcea parte din minoritatea poloneză din Republica Lituania, fără să dețină cetățenia poloneză. Potrivit certificatului de naştere al reclamantei (eliberat în 1977), prenumele şi numele de familie ale acesteia au fost înscrise în forma lituaniană, adică „Malgožata Runevič". Acelaşi prenume şi acelaşi nume de familie figurează într-un nou certificat de naştere eliberat reclamantei de serviciul de stare civilă din Vilnius în anul 2003, precum şi într-un paşaport lituanian eliberat în 2002.

Potrivit observațiilor reclamanților din acțiunea principală, primul certificat de naştere era redactat cu caractere chirilice, în timp ce documentul din 2003 folosea alfabetul latin, prenumele şi numele de familie ale reclamantei figurând sub forma „Malgožata Runevič".

Reclamanta susține, de asemenea, că un al treilea certificat de naştere polonez i-a fost eliberat în 2006 de către serviciul de stare civilă din Varşovia. De această dată, prenumele şi numele de familie au fost menționate potrivit normelor de grafie poloneze, adică „Małgorzata Runiewicz". Reclamanții din acțiunea princi-

[24] A. Bucher, *De la reconnaissance mutuelle au droit à l'identité,* Gedip, Réunion de Padoue, 18-20 septembrie 2009, *op. cit.*

[25] O. Ungureanu, C. Munteanu, *Drept civil. Persoanele, în reglementarea noului Cod civil, op. cit.*, p. 267, nota 2 de subsol.

pală constată că autoritățile competente poloneze au eliberat de asemenea un certificat de căsătorie în care numele lor de familie şi prenumele sunt transcrise conform normelor de grafie poloneze.

După ce a locuit şi a lucrat în Polonia un anumit timp, reclamanta din acțiunea principală s-a căsătorit în 2007, cu reclamantul din acțiunea principală. În certificatul de căsătorie, emis de serviciul de stare civilă din Vilnius, „Łukasz Paweł Wardyn" este transcris sub forma „Lukasz Pawel Wardyn" − alfabetul latin fiind utilizat fără vreo modificare de diacritice −, în timp ce numele soției sale figurează sub forma „Malgožata Runevič-Vardyn" − aceasta însemnând că doar caracterele lituaniene, care nu cuprind litera „W", au fost utilizate, inclusiv pentru adăugarea numelui de familie al soțului la numele său.

Solicitarea reclamantei are ca obiect următoarele: modificarea prenumelui şi numelui său de familie, astfel cum figurează în certificatul de naştere, respectiv „Malgožata Runevič", în „Małgorzata Runiewicz"; prenumele şi numele său de familie, astfel cum figurează în certificatul de căsătorie, respectiv „Malgožata Runevič-Vardyn", să fie modificate în „Małgorzata Runiewicz-Wardyn". Serviciul de stare civilă din Vilnius a refuzat modificarea actelor de stare civilă, invocând drept temei legislația națională aplicabilă.

Potrivit hotărârii Curții, art. 21 TFUE trebuie interpretat în sensul că nu se opune ca autoritățile competente ale unui stat membru să refuze, în temeiul unei reglementări naționale care prevede că numele de familie şi prenumele unei persoane pot fi transcrise în actele de stare civilă din acest stat numai sub o formă care să respecte normele de grafie ale limbii oficiale naționale, să modifice, în certificatele de naştere şi de căsătorie ale unuia dintre resortisanții săi, numele de familie şi prenumele acestuia, potrivit normelor de grafie ale unui alt stat membru. De asemenea, nu se opune ca autoritățile competente ale unui stat membru să refuze, în împrejurări precum cele în cauză în acțiunea principală şi în temeiul aceleiaşi reglementări, să modifice numele de familie comun unui cuplu căsătorit de cetățeni ai Uniunii, astfel cum figurează acesta în actele de stare civilă eliberate de statul membru de origine a unuia dintre aceşti cetățeni, sub o formă care să respecte normele de grafie ale acestui din urmă stat, cu condiția ca refuzul să nu provoace cetățenilor Uniunii menționați, inconveniente majore de ordin administrativ, profesional şi privat (împrejurare care trebuie verificată de instanța de trimitere). Dacă situația se dovedeşte a fi astfel, revine de asemenea acestei instanțe să verifice dacă refuzul de modificare este necesar protecției intereselor pe care reglementarea națională urmăreşte să le garanteze şi este proporțional cu obiectivul legitim urmărit. Mai mult, nu se opune ca autoritățile competente ale unui stat membru să refuze, în împrejurări precum cele în cauză în acțiunea principală şi în temeiul aceleiaşi reglementări, să modifice certificatul de căsătorie al unui cetățean al Uniunii resortisant al unui alt stat membru, pentru ca prenumele cetățeanului menționat să fie transcrise în acest certificat cu semne

diacritice, astfel cum au fost transcrise în actele de stare civilă eliberate de statul său membru de origine şi sub o formă care să respecte normele de grafie ale limbii oficiale naționale a acestui din urmă stat[26].

6.1.2. Recunoaşterea numelui persoanei fizice în dreptul internațional privat

Pentru spațiul european, jurisprudența instanțelor internaționale a decis că, aplicând normele naționale de drept internațional privat, autoritățile unui stat membru nu pot să refuze recunoaşterea numelui de familie al unui copil, astfel cum acesta a fost stabilit şi înregistrat într-un alt stat membru, în care acest copil – care, precum părinții săi, nu are decât cetățenia primului stat membru – s-a născut şi locuieşte de la naştere.

Speța *Grunkin-Paul* (14 octombrie 2008)[27] a ridicat problema recunoaşterii numelui de familie al copilului soților Grunkin (tatăl) şi Paul (mama), în urma refuzului serviciului de stare civilă din Niebüll *(Standesamt Niebüll)* de a recunoaşte numele de familie al fiului lor, Leonhard Matthias, astfel cum acesta a fost stabilit şi înregistrat în Danemarca, şi de a-l înscrie în livretul de familie întocmit sub numele de Leonhard Matthias Grunkin-Paul.

Leonhard Matthias Grunkin-Paul, fiul doamnei Paul şi al domnului Grunkin, căsătoriți la acea dată (ambii cu cetățenie germană), s-a născut în Danemarca în 1988. Fiul are, de asemenea, cetățenia germană şi a locuit, încă de la naştere, în Danemarca. Potrivit unui atestat privind numele *(navnebevis)* al autorității daneze competente, copilul a dobândit, în temeiul legislației daneze, numele de Grunkin-Paul, care a fost înscris în certificatul său de naştere danez.

Serviciile de stare civilă din Germania au refuzat recunoaşterea numelui copilului astfel cum a fost stabilit în Danemarca, motivând că, în temeiul articolului 10 din EGBGB, numele de familie al unei persoane este reglementat de legea statului al cărui cetățean este, iar dreptul german nu permite unui copil să poarte un nume compus, alcătuit din numele tatălui său şi al mamei sale. Acțiunile formulate de părinții copilului Leonhard Matthias împotriva acestui refuz au fost respinse[28].

---

[26] A se vedea, http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=82046&pageIndex=0&doclang=RO&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=772512 (pagină accesată la 25 august 2016).

[27] Speța poate fi consultată pe pagina de internet a Curții de Justiție a Uniunii Europene: http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf;jsessionid=9ea7d2dc30dd3ae85e73c3bc427dbba18dc1b53e3095.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxuTbNz0?text=&docid=69308&pageIndex=0&doclang=ro&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=449303 (site accesat la 20 august 2016). Un rezumat al deciziei este disponibil la adresa http://ec.europa.eu/dgs/legal_service/arrets/06c353_fr.pdf (consultată la 20 august 2016).

[28] Articolul 10 alin. 1 din Legea de punere în aplicare a Codului civil prevede că numele unei persoane este reglementat de legislația statului de cetățenie. În ceea ce priveşte stabilirea numelui de familie al unui copil ai cărui părinți poartă nume diferite, art. 1617 din Codul civil german prevede: „(1) Dacă părinții nu poartă un nume de familie dobândit prin căsătorie, iar copilul este încredințat amândurora, aceştia stabilesc, prin intermediul unei declarații în fața ofițerului stării civile, că numele

Curtea[29] a reținut că reglementarea națională care dezavantajează anumiți resortisanți naționali pentru simplul motiv că şi-au exercitat libertatea de circulație şi de şedere într-un alt stat membru, constituie o restricție privind libertățile recunoscute de articolul 18 alineatul (1) CE oricărui cetățean al Uniunii. Or, obligația de a purta, în statul membru de cetățenie al persoanei interesate, un nume diferit de cel deja atribuit şi înregistrat în statul membru în care s-a născut şi locuieşte, poate împiedica exercitarea dreptului de liberă circulație şi de şedere pe teritoriul statelor membre.

Considerentele hotărârii *Grunkin-Paul* conțin largi referiri la decizia precedentă *(Garcia Avello)*, pentru a explica inconvenientele care marchează viață profesională şi viața privată a persoanelor care se află în situația de a fi identificate cu nume de familie diferite, pe teritoriile unor state membre diferite. De exemplu, de fiecare dată când persoana interesată va trebui să îşi dovedească identitatea în Danemarca (statul membru în care s-a născut şi unde locuieşte de la naştere), riscă să fie nevoit să elimine îndoielile privind identitatea sa şi să înlăture bănuielile de fals în declarații, cauzate de divergența dintre, pe de o parte, numele pe care îl utilizează în viața de zi cu zi şi care se regăseşte atât în toate registrele autorităților daneze, cât şi în toate documentele oficiale întocmite în privința sa în Danemarca, precum, în special, certificatul de naştere, şi, pe de altă parte, numele care figurează în paşaportul său german. În plus, numărul de documente, în special atestate, certificate şi diplome, care indică o divergență în ceea ce priveşte numele de familie al persoanei interesate riscă să crească de-a lungul timpului, în măsura în care copilul întreține legături strânse, atât cu Danemarca, cât şi cu Germania. Într-adevăr, din dosar reiese că acest copil, care locuieşte în principal cu mama sa în Danemarca, se deplasează în mod regulat în Germania pentru a-şi vizita tatăl, care s-a stabilit acolo după divorț. De fiecare dată când numele utilizat într-o situație concretă nu corespunde cu cel care figurează în documentul prezentat cu titlu de dovadă a identității unei persoane, în special în vederea obținerii beneficiului unei prestații sau a unui drept oarecare ori a constatării reuşitei la examene sau a validării unor capacități ori când numele care figurează în două documente

dobândit la naştere de copil este cel pe care îl poartă tatăl sau mama la momentul declarației. (2) Dacă părinții nu au făcut declarația în cursul lunii următoare naşterii copilului, Familiengericht [tribunalul de dreptul familiei] transferă unuia dintre părinți dreptul de a stabili numele. Alineatul 1 se aplică *mutatis mutandis*. Tribunalul poate stabili un termen de exercitare a dreptului de către părinte. Dacă, la expirarea termenului, dreptul de a stabili numele nu a fost exercitat, copilul primeşte numele părintelui căruia i-a fost transferat acest drept. (3) Dacă un copil nu s-a născut pe teritoriul național, instanța nu transferă unui părinte dreptul de a stabili numele copilului, în conformitate cu alineatul 2, decât la solicitarea unui părinte sau a copilului ori în cazul în care este necesară înscrierea numelui copilului în actul de stare civilă german sau într-un act de identitate german".

[29] Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă art. 12 şi art. 18 CE se opun ca autoritățile competente ale unui stat membru să refuze recunoaşterea numelui de familie al unui copil, astfel cum acesta a fost stabilit şi înregistrat într-un alt stat membru, în care copilul – care, precum părinții săi, nu are decât cetățenia primului stat membru – s-a născut şi locuieşte de la naştere (considerentul 14 al hotărârii).

prezentate împreună nu este acelaşi, o astfel de divergență de nume de familie poate provoca îndoieli cu privire la identitatea acestei persoane, precum şi la autenticitatea documentelor prezentate sau la veridicitatea datelor pe care acestea le conțin.

Curtea a pus în legătură numele persoanei cu cetățenia acesteia, pentru a constata că, în speță, raportarea la cetățenie nu justifică refuzul autorităților competente ale unui stat membru de a recunoaşte numele de familie al unui copil, astfel cum acesta a fost deja stabilit şi înregistrat într-un alt stat membru, în care acest copil s-a născut şi locuieşte de la naştere. Dimpotrivă, în măsura în care raportarea la cetățenie urmăreşte să garanteze ca numele unei persoane să poată fi stabilit în mod continuu şi durabil, trebuie constatat că, în circumstanțe precum cele din acțiunea principală, o astfel de raportare ar determina un rezultat contrar celui urmărit. Într-adevăr, la fiecare trecere a frontierei între Danemarca şi Germania, copilul va purta un alt nume, după cum considerentele de facilitare a sarcinii administrației nu pot fi suficiente pentru a justifica un obstacol în calea liberei circulații a persoanelor[30].

Ecourile cauzei *Grunkin-Paul* merită semnalate, întrucât opticile naționale atât de diferite – după cum rezultă din expunerea speței – pot influența stabilitatea circuitului civil transfrontalier. În afacerea precitată, calificată drept „explozivă", nu mai puțin de opt state membre au intervenit pentru a apăra „leur droit international privé", adică normele naționale de conflict, care permit identificarea legii aplicabile atunci când situația prezintă legături cu sisteme de drept din state diferite[31]. Cu referire la numele de familie, o parte dintre statele membre recurg la legea națională, iar alte state la legea reşedinței obişnuite. De aceea, s-a afirmat că dreptul internațional privat, care nu are „nimic internațional, cu excepția numelui", este un ansamblu complex de mecanisme complexe, care interacționează în mod complex, dar nu întotdeauna în mod armonios[32].

În situații cum este cea menționată, diferențele naționale de reglementare privind numele persoanei fizice în dreptul internațional privat, poate conduce la situații nefireşti: acelaşi individ are nume diferite de la o frontieră la alta, cu referire la frontiera germano-daneză. Pe de altă, parte, s-a arătat, în mod realist, că modificarea regulilor cu privire la nume, în cadrul sistemului național de drept internațional privat național poate avea repercusiuni importante. Sunt avute în vedere consecințele modificării asupra interacțiunii cu normele conflictuale cores-

---

[30] http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:62006CC0353&from=RO (site accesat la 26 august 2016).

[31] J. Quatremer, *Pour la Cour de Justice européenne, le nom relève aussi du droit communautaire*, mise à jour le 16 février 2015, material disponibil la adresa http://bruxelles.blogs.liberation.fr/2008/11/10/pour-la-cour-de/, consultat la 10 august 2016.

[32] „Le tout pour le plus grand délice des juristes et le plus grand désespoir des citoyens victimes de ces subtilités incompréhensibles" (J. Quatremer, *Pour la Cour de Justice européenne, le nom relève aussi du droit communautaire*, *op. cit.*).

pondente din alte sisteme de drept şi asupra aplicării propriilor norme conflictuale în domenii conexe statutului personal şi statutului familial ori asupra regulilor de fond pertinente[33].

6.2. Recunoaşterea situaţiilor juridice în contextul vieţii private

Jurisprudenţa europeană vădeşte faptul că numele persoanei este unul dintre elementele constitutive ale identităţii sale şi ale vieţii sale private. Dreptul la viaţă privată are mai multe faţete, iar atributele de identificare (numele[34] şi domiciliul) sunt una dintre formele de expresie ale vieţii private.

Cauza *Sayn-Wittgenstein* (22 decembrie 2010) a pus în discuţie numele de familie în raport cu libertatea de circulaţie transfrontalieră şi cu dreptul la ocrotirea vieţii private şi de familie. Curtea de la Luxembourg a statuat că autorităţile unui stat membru pot să refuze recunoaşterea numelui unui resortisant – nume care conţine un titlu nobiliar, dobândit într-un alt stat membru – pentru raţiuni care ţin de ordinea publică.

Reclamanta a atacat în justiţie decizia şefului guvernului Landului Viena, de a rectifica înscrierea în registrul de stare civilă a numelui de familie Fürstin von Sayn-Wittgenstein (Prinţesa de Sayn-Wittgenstein), dobândit în urma adopţiei, pentru a-l înlocui cu numele Sayn-Wittgenstein. Cetăţean austriac născut la Viena, reclamanta a fost adoptată de către Lothar Fürst von Sayn-Wittgenstein (cetăţean german), fiind înregistrată în registrul de stare civilă austriac cu numele de familie dobândit în urma adopţiei, adică Fürstin von Sayn-Wittgenstein. Reclamanta şi-a desfăşurat activitatea profesională în domeniul imobiliar de înaltă clasă, sub numele Ilonka Fürstin von Sayn-Wittgenstein, pe acest nume fiind eliberate o serie de documente: permis de conducere german, paşaport austriac şi certificate de cetăţenie – ultimele două eliberate de către autorităţile consulare austriece din Germania.

Numele de familie al reclamantei (dobândit în urma adopţiei) a suferit modificări, ca urmare a soluţionării unei cauze în care circumstanţele erau similare. Curtea Constituţională a Austriei a decis că Legea privind abolirea clasei nobiliare (care are rang de normă constituţională şi care aplică, în acest domeniu, principiul egalităţii), împiedica un cetăţean austriac să dobândească un nume de familie ce conţine un fost titlu de nobleţe pe calea adopţiei de către un cetăţean german care poartă în mod legal acest titlu de nobleţe ca element constitutiv al numelui său. Prin urmare, în conformitate cu Legea privind abolirea clasei nobiliare, s-a hotărât că cetăţenii austrieci nu pot să poarte titluri de nobleţe, chiar dacă este vorba despre titluri de origine străină.

---

[33] *Ibidem.*

[34] Hotărârea *Burghartz contra Elveţiei* din 22 februarie 1994; Hotărârea *Stjerna contra Finlandei* din 25 noiembrie 1994.

Luând în calcul decizia menționată, Landeshauptmann von Wien a procedat la modificarea actului de naştere al reclamantei, în sensul că aceasta a devenit „Sayn-Wittgenstein". În conformitate cu o jurisprudență constantă a Curții, un obstacol în calea liberei circulații a persoanelor nu poate fi justificat decât dacă se întemeiază pe considerații obiective şi este proporțional cu obiectivul legitim urmărit de dreptul național. Aşadar, numai o considerație obiectivă ar putea fi invocată ca motiv justificativ în acțiunea principală în raport cu Legea privind abolirea clasei nobiliare şi în raport cu jurisprudența constituțională din anul 2003. În această privință, trebuie să se admită că, în contextul istoriei constituționale a Austriei, Legea privind abolirea clasei nobiliare, ca element al identității naționale, poate fi luată în considerare la evaluarea comparativă a intereselor legitime cu dreptul de liberă circulație a persoanelor recunoscut de dreptul Uniunii.

Curtea de la Luxembourg şi-a însuşit motivarea emisă de către guvernul austriac, care a invocat situația constituțională din Austria ca fiind o situație de ordine publică şi a statuat[35] că refuzul autorităților unui stat membru de a recunoaşte, cu toate elementele sale, un nume de familie al unui cetățean al acestui stat, astfel cum a fost stabilit într-un al doilea stat membru, în care locuieşte cetățeanul respectiv, cu ocazia adopției sale la vârsta adultă de către un cetățean al acestui al doilea stat membru, în cazul în care acest nume de familie conține un titlu de noblețe care nu este permis în primul stat membru în temeiul dreptului său constituțional, nu poate fi considerat o măsură care aduce atingere nejustificată liberei circulații sau şederi a cetățenilor Uniunii.

Articolul 21 TFUE trebuie interpretat în sensul că nu se opune ca autoritățile unui stat membru să poată refuza să recunoască, cu toate elementele sale, un nume de familie al unui cetățean al acestui stat, astfel cum a fost stabilit într-un al doilea stat membru, în care locuieşte cetățeanul respectiv, cu ocazia adopției sale la vârsta adultă de către un cetățean al acestui al doilea stat membru, în cazul în care acest nume de familie conține un titlu de noblețe care nu este permis în primul stat membru în temeiul dreptului său constituțional, din moment ce măsurile luate de aceste autorități în contextul menționat sunt justificate prin motive legate de ordinea publică, mai precis sunt necesare pentru protecția intereselor pe care urmăresc să le garanteze şi sunt proporționale cu obiectivul legitim urmărit[36].

---

[35] Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă articolul 21 TFUE trebuie să fie interpretat în sensul că se opune posibilității autorităților unui stat membru de a refuza, în circumstanțe precum cele din acțiunea principală, să recunoască, cu toate elementele sale, un nume de familie al unui cetățean al acestui stat, astfel cum a fost stabilit într-un al doilea stat membru, în care locuieşte cetățeanul respectiv, cu ocazia adopției sale la vârsta adultă de către un cetățean al acestui al doilea stat membru, în cazul în care acest nume de familie conține un titlu de noblețe care nu este permis în primul stat membru în temeiul dreptului constituțional (considerentul 36 din decizia Curții).

[36] Comunicat de presă http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2010-12/cp100125fr.pdf.

6.3. Recunoaşterea situaţiilor juridice în contextul filiaţiei

Care este semnificaţia soluţiilor date recunoaşterii situaţiilor juridice cu element de extraneitate? Direct sau indirect, situaţiile juridice care implică numele sunt în relaţie cu principiile care caracterizează spaţiul statelor membre, ca teritoriu de liberă circulaţie a persoanelor fizice, precum şi imperativul nediscriminării. Nu în ultimul rând, recunoaşterea situaţiilor juridice este tangentă unităţii numelui şi apanajului acestuia de a una dintre componentele statutului identitar şi ale vieţii private[37].

Situaţiile juridice supuse recunoaşterii pe teritoriul unui alt stat membru pun în discuţie o nouă dimensiune a identităţii şi vieţii private a persoanelor fizice – dimensiunea internaţională – în spaţiul european şi în relaţiile cu statele terţe. Actualitatea jurisprudenţială a celor două curţi europene (care pronunţă hotărâri obligatorii pentru instanţele naţionale) scoate la rampă un concept care funcţionează în fapt, deşi nu este perceput ca atare. Ne-am obişnuit cu terminologia „statutul persoanei fizice în dreptul internaţional privat" sau „statutul persoanei fizice în raporturile juridice cu element de extraneitate". De fapt, este vorba despre mai mult decât tehnica redactării şi aplicării normelor conflictuale în materia statutului personal. Principiile-cheie ale creării zonei europene nominalizează un statut personal internaţional, adică un complex ce implică o identitate civilă internaţională, o viaţă privată internaţională şi aspecte de filiaţie transfrontalieră (filiaţia naturală şi artificială, rezultată din adopţie sau din reproducerea medical asistată).

Acest statut individual internaţional este caracterizat de unitate – la nivelul respectării principiilor, dar şi în privinţa soluţiilor oferite de state la momentul solicitărilor de recunoaştere a soluţiilor juridice. Curţile europene au subliniat constant că statutul persoanei fizice este traversat de necesitatea asigurării liberei circulaţii, nediscriminării (tratamentului egal al atributelor de identificare în statele membre). O strânsă relaţie este observabilă între recunoaşterea unitară a situaţiilor juridice şi drepturile omului. Din spectrul drepturilor omului, atenţia este îndreptată şi spre drepturile personalităţii, a căror protecţie a primit expresie legislativă naţională într-un număr mare de state.

Dreptul la identitate este o regulă directoare care îşi subsumează normele de conflict naţionale în materia statutului personal. În esenţă, se consideră că o persoană fizică trebuie să poată beneficia, în orice stat membru, de efectele unei situaţii juridice create pe teritoriul altui stat membru[38]. Din perspectiva unicităţii statutului personal, efectele unei anume situaţii juridice este dezirabil a fi egal tratate (în contextul recunoaşterii) pe teritoriul fiecărui stat membru.

---

[37] A. Bucher, *De la reconnaissance mutuelle au droit à l'identité,* Gedip, Réunion de Padoue, 18-20 septembrie 2009, material disponibil la adresa http://www.andreasbucher-law.ch/images/stories/pdf/gedip_-_reconnaissance_mutuelle_-_2009.pdf, *op. cit.*

[38] *Ibidem.*

§7. Domiciliul şi reşedința persoanei fizice. Reşedința obişnuită

7.1. Domiciliul

Dreptul persoanei la domiciliu este drept personal nepatrimonial, atribut de identificare şi, în acelaşi timp, stare de fapt, „în înțelesul că este locul pe care persoana l-a ales pentru a-şi exercita drepturile şi libertățile civile, în care se prezumă că ea viețuieşte în mod obişnuit şi poate fi găsită atunci când este căutată”[39].

Literatura străină[40] corelează domiciliul cu alte noțiuni, aşezându-le pe fundamentul comun al unicității. Fiecare individ are o (singură) personalitate juridică, un (singur) patrimoniu şi un (singur) domiciliu. Apărut în istorie ca remediu la instabilitatea caracteristică nomazilor şi la vagabondaj, domiciliul a răspuns, în acelaşi timp, necesității de a oferi certitudine că orice individ poate fi găsit la o adresă fixă, calificată ca domiciliu. Bineînțeles, operează o prezumție de prezență a persoanei la adresa de domiciliu, acesta fiind locul de revenire, indiferent de absențele temporare, dictate de necesități diverse[41].

Domiciliul este unic (domiciliul de drept comun) şi este calificat ca locuință principală, chiar dacă persoana deține mai multe locuințe. Unicitatea este o trăsătură necesară, dacă avem în vedere, spre exemplu, că locul situării domiciliului determină competența teritorială a instanței de judecată (sau competența ofițerului de stare civilă, în vederea încheierii căsătoriei).

În prezent, domiciliul păstrează un rol major în dreptul internațional privat de *common law*. El este mai „puternic” decât cetățenia, în virtutea stabilității mai accentuate şi a legăturii mai strânse pe care o creează între individ şi stat.

La fel ca numele (atribut de identificare), domiciliul se caracterizează prin diversitate. Domiciliul a pierdut „mica suveranitate” de a fi, din punct de vedere spațial, adresa la care persoana locuieşte. Realitatea națională şi internațională obligă la adaptări. Avem domiciliu profesional (cauza *Funke, Crémieux, Mialhê*), domiciliu-caravană (cauza *Chapman*) domiciliu fiscal, domiciliu electoral.

Nu numai domiciliul a cunoscut noi categorii juridice, dar şi punctele de legătură menite identificării spațiale a persoanelor fizice şi juridice s-au multiplicat. Au devenit uzuale reşedința obişnuită (alături de reşedință), reşedința fiscală, centrul intereselor debitorului.

Noul Cod civil (normele dreptului material) reglementează, sub genericul atributelor de identificare ale persoanei, domiciliul şi reşedința (art. 86-97)[42]. Se

---

[39] I. Reghini, Ş. Diaconescu, P. Vasilescu, *Introducere în dreptul civil*, Editura Hamangiu, Bucureşti, 2013, p. 283.

[40] Ph. Malaurie, *Droit des personnes. La protection des mineurs et des majeurs, op. cit.*, p. 91.

[41] Cu privire la importanța şi felurile domiciliului, a se vedea, G.-Al. Ilie, *Identificarea persoanei fizice*, în M. Nicolae (coordonator), V. Bîcu, G.-Al. Ilie, R. Rizoiu, *Drept civil. Persoanele*, *op. cit.*, p. 104-111.

[42] Pentru comentariile acestor texte de lege, L. Irinescu, *Persoana fizică*, în C.T. Ungureanu ş.a., *Noul Cod civil. Comentarii, doctrină şi jurisprudență, Vol. I. Art. 1-952*, Editura Hamangiu, Bucureşti, 2012, p. 132-141.

prevede că cetățenii români au dreptul să îşi stabilească ori să îşi schimbe, în mod liber, domiciliul sau reşedința, în țară sau în străinătate, cu excepția cazurilor anume menționate de lege. O persoană fizică nu poate să aibă, în principiu, decât un singur domiciliu şi o singură reşedință. Relația locuință-domiciliu-reşedință poate fi descrisă astfel: orice locuință poate fi domiciliu sau reşedință, aşa cum alege titularul; locuința desemnată ca reşedință nu poate fi, în acelaşi timp, domiciliu şi invers; o persoană poate avea mai multe locuințe, însă are, la un moment dat, un singur domiciliu şi o singură reşedință[43].

Domiciliul persoanei fizice, în vederea exercitării drepturilor şi obligațiilor sale civile, este **acolo unde declară că îşi are locuința principală** (art. 87). Prevederea Codului civil este în concordanță cu O.U.G. nr. 97/2005[44], potrivit căreia domiciliul persoanei fizice se găseşte la adresa la care aceasta declară că are locuința principală.

Domiciliul, ca noțiune de drept, este subordonat unei duble cerințe: caracterul de locuință principală a persoanei fizice şi manifestarea de voință în sensul de a se stabili într-o anumită localitate. Sunt necesare, aşadar, două elemente cumulative[45], pentru a fi în prezența domiciliului: un element material şi unul intențional; izolat, niciunul dintre cele două elemente nu este suficient.

Noile prevederi în domeniul *conflictelor de legi* (Codul civil român) nu mai utilizează domiciliul ca punct de legătură. Materia statutului personal, mai ales (care, în vechea legislație de drept internațional privat, avea referiri la cetățenie şi la domiciliu), recurge, în prezent, la cetățenie şi respectiv, la reşedința obişnuită.

Aşa cum am arătat, cu prilejul studiului conflictelor de jurisdicții, noua reglementare civilă în materia conflictelor de legi a renunțat la domiciliul părților (cerut anterior în mod constant, ca reper principal sau subsidiar în diferite materii) şi a apelat direct la reşedința obişnuită. Este o viziune modernă, receptivă la schimbare şi, credem, adaptată dinamismului ce caracterizează relațiile internaționale. Practica a dovedit că un punct de legătură concretizat într-o noțiune de drept este relativ dificil de administrat, aşa încât, în spiritul unei binevenite flexibilități şi adaptări normative, actualul Cod civil român a consacrat noțiunea de reşedință obişnuită. Este un gest legislativ pozitiv, menit să ofere fluiditate relațiilor juridice private transfrontaliere[46].

---

[43] I. Dogaru, S. Cercel, *Drept civil. Persoanele*, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2007, p. 170.

[44] O.U.G. nr. 97/2005 privind evidența, domiciliul, reşedința şi actele de identitate ale cetățenilor români a fost publicată în M.Of. nr. 641/20.07.2005.

[45] O. Ungureanu, C. Munteanu, *Drept civil. Persoanele, în reglementarea noului Cod civil, op. cit.*, p. 226-227. Autorii precizează că, din punctul de vedere al definirii domiciliului, este indiferent titlul juridic în baza căruia este ocupată locuința (proprietate, locațiune etc.).

[46] A se vedea, I. Leş (coord.), C. Jugastru, V. Lozneanu, A. Circa, E. Hurubă, S. Spinei, *Tratat de drept procesual civil. Volumul II. Căile de atac. Procedurile speciale. Executarea silită. Procesul civil internațional. Conform Codului de procedură civilă republicat, op. cit.*, p. 759.

Totuşi, domiciliul este prezent în cadrul condiției juridice a străinului în România[47]. Dezvoltarea problematicii îşi găseşte locul în secțiunea dedicată condiției străinului şi cu raportare la actele normative în vigoare. Vom spune la acest moment doar că, în materia străinilor, sunt utile şi delimitările noționale ale domiciliului (domiciliu de drept comun, domiciliu legal, domiciliu convențional). O.U.G. nr. 194/2002 privind regimul străinilor în România prevede condițiile în care străinul îşi poate stabili sau modifica domiciliul pe teritoriul României.

Materia procesului civil internațional face trimitere la criteriul domiciliului. Competența internațională de drept comun a instanțelor române (competența generală, art. 1066 C. proc. civ.) se sprijină pe domiciliu[48]; rolul normelor de competență internațională este de a delimita, din punct de vedere teritorial, sarcinile care revin jurisdicțiilor aparținând unor state diferite[49]. Regula generală cunoaşte şi situații de excepție, de exemplu, dacă părțile litigiului procedează la alegerea unei alte instanțe care să judece litigiul în materie patrimonială. În temeiul convenției, competența de soluționare a procesului cu element de extraneitate poate reveni unei instanțe străine, în condițiile art. 1068 C. proc. civ.[50]

7.2. Reşedința

O.U.G. nr. 97/2005 privind evidența, domiciliul, reşedința şi actele de identitate ale cetățenilor români[51] defineşte reşedința ca fiind „acolo unde persoana fizică declară că are locuința secundară, alta decât cea de domiciliu" (art. 30). Spre deosebire de domiciliu, care este locuința principală, reşedința este o locuință cu caracter secundar şi temporar, fără a fi însă una cu caracter pasager. Conflictele de legi uzează de criteriul reşedinței în raport cu străinii. Stabilirea reşedinței străinului în România respectă prevederile O.U.G. nr. 194/2002.

Prevederi comune domiciliului şi reşedinței străinilor aflați în România

Cetățenii români au dreptul să îşi stabilească sau să îşi schimbe, în mod liber, domiciliul ori reşedința, cu excepția cazurilor expres prevăzute de lege. Potrivit

---

[47] Cu privire la domiciliul străinului în România, I. Chelaru, A.-L. Chelaru, *Străinii în România. Regim juridic*, *op. cit*., p. 232-233.

[48] Reglementarea competenței în litigiile cu element de extraneitate are acelaşi reper ca şi competența teritorială din dreptul intern (art. 107 C. proc. civ.), dând expresie principiului *actor sequitur forum rei*.

[49] M.N. Costin, I. Leş, M.-Şt. Minea, C.M. Costin, S. Spinei, *Dicționar de procedură civilă,* ediția a 2-a, Editura Hamangiu, Bucureşti, 2007, p. 268. Art. 1066 alin. 1 C. proc. civ. prevede că, „Sub rezerva situațiilor în care legea dispune altfel, instanțele române sunt competente dacă pârâtul are domiciliul, iar în lipsa domiciliului, reşedința obişnuită, respectiv sediul principal, iar în lipsa sediului principal, un sediu secundar sau fondul de comerț pe teritoriul României la data introducerii cererii".

[50] În caz de litisconsorțiu procesual, este suficient ca unul dintre pârâți să aibă domiciliul/ reşedința obişnuită, respectiv sediul principal/ sediul secundar/ fondul de comerț pe teritoriul României, la data înregistrării cererii de chemare în judecată, pentru ca instanțele române să fie competente în raport cu toți pârâții (art. 1066 alin. 2 C. proc. civ.).

[51] Republicată în M. Of. nr. 719/12 octombrie 2011.

dispoziţiilor dreptului român, persoana fizică nu poate să aibă, în acelaşi timp, decât un singur domiciliu şi o singură reşedinţă, chiar dacă deţine mai multe locuinţe; ea îşi poate stabili domiciliul sau reşedinţa în oricare din ele (art. 26 alin. 2 din O.U.G. nr. 97/2005).

Alegerea liberă a domiciliului şi a reşedinţei este expresia garantării legale a drepturilor străinilor pe teritoriul ţării noastre: "Străinii care locuiesc legal în România se bucură de protecţia generală a persoanelor şi a averilor, garantată de Constituţie şi de alte legi, precum şi de drepturile prevăzute în tratatele internaţionale la care România este parte" (art. 3 alin. 1 din O.U.G. nr. 194/2002 privind regimul străinilor în România).

Pentru străinii aflaţi în mod legal în ţara noastră, libertatea de stabilire a domiciliului sau a reşedinţei în România este o aplicaţie particulară a libertăţii de circulaţie. Domiciliul şi reşedinţa au, în ceea ce îi priveşte pe străini, o conotaţie aparte. Aceştia vor beneficia de măsurile de protecţie socială, în aceleaşi condiţii ca cetăţenii români, doar dacă au domiciliul sau reşedinţa pe teritoriul ţării noastre. Corelativ drepturilor, sunt reglementate o serie de obligaţii care vizează domiciliul şi reşedinţa străinului în România. Pe durata şederii în România, străinii sunt obligaţi să declare la formaţiunea teritorială a Oficiului Român pentru Imigrări, care le-a acordat dreptul de şedere, schimbarea domiciliului sau a reşedinţei. Odată cu declararea modificării intervenite în situaţia personală, străinul este ţinut să solicite un nou document de identitate.

7.3. Reşedinţa obişnuită

În materia statutului personal, reşedinţa obişnuită este o noutate legislativă pentru dreptul internaţional privat român. Imediat după cetăţenie, reşedinţa obişnuită joacă rol important, în caz de cetăţenie multiplă sau apatridie.

Calificarea legală a reşedinţei obişnuite este dată de art. 2570 C. civ. Reşedinţa obişnuită exprimă legături durabile dintre individ şi statul în care aceasta este stabilită (fie legături actuale, fie legături care vor exista în viitor, dar pentru care sunt indicii temeinice în prezent). Reşedinţa obişnuită a persoanei fizice care acţionează în exerciţiul activităţii sale profesionale este locul stabilimentului său principal. Afirmaţiile sunt valabile pentru persoanele fizice, iar persoanele morale se raportează la stabilimentul activităţii lor profesionale. Ceea ce caracterizează reşedinţa obişnuită a persoanei fizice este caracterul principal al locuinţei, absenţa formalităţilor legale de înregistrare a acesteia şi durabilitatea legăturilor cu statul de reşedinţă obişnuită.

Considerăm că, din această perspectivă, reşedinţa obişnuită este centrul principal al activităţilor persoanei, „inima" intereselor acesteia, locul unde persoana se găseşte în majoritatea timpului, indiferent de absenţele ocazionate de profesie, concedii, vizite, tratamente medicale ş.a. Asemenea absenţe sunt de obicei, de scurtă durată şi nu afectează caracterul durabil ce conferă reşedinţei caracter de locuinţă principală. Ceea ce este relevant este ca instalarea materială, efectivă, în locuinţă să fie dublată de stabilitate.

Rezultă, din cele expuse, că reşedința obişnuită este o noțiune de fapt, ceea ce facilitează determinarea sa practică. Spre deosebire de domiciliu, care presupune îndeplinirea formalităților legale pentru evidențierea sa în documentele prevăzute de lege. Să menționăm şi faptul că jurisprudența utilizează, pentru definirea reşedinței obişnuite, ideea de loc unde cel interesat şi-a fixat (cu intenția de a conferi acestui loc un caracter stabil), centrul permanent şi obişnuit (uzual) al intereselor sale[52].

Punct de legătură în materia statutului personal, reşedința obişnuită este semnificativă şi pentru litigiile internaționale. Legiuitorul Codului de procedură civilă face apel, în materie de competență internațională, la două noțiuni-reper: domiciliul, în principal şi reşedința obişnuită, în secundar. Prima, o noțiune de drept, care presupune declararea voinței de a locui într-un anumit loc şi înregistrarea acestei voințe, conform legii. A doua noțiune – reşedința obişnuită, este o noțiune de fapt, ce implică doar caracterul principal al locuinței şi durabilitatea legăturilor persoanei cu statul pe al cărui teritoriu se află reşedința obişnuită. Este evident că legiuitorul a dorit să instituie două puncte de legătură, unul de drept (domiciliul) şi unul de fapt (reşedința obişnuită). Preferința pentru o noțiune de fapt are rolul de a surmonta dificultățile generate de determinarea domiciliului în dreptul internațional privat. Pentru acest motiv, nu ar fi fost eficient să apeleze, în secundar, la reşedința persoanei, întrucât şi aceasta presupune îndeplinirea formalităților de declarare a locuinței în fața organelor competente. Reşedința este tot o noțiune de drept, în condițiile noii reglementări civile. Aceasta deoarece reşedința este acolo unde se declară locuința secundară, iar mențiunea privitoare la reşedință se înscrie pe un document, numit dovada de reşedință. În lipsa acestei dovezi ori atunci când ea nu corespunde realității, stabilirea sau schimbarea reşedinței nu pot fi opuse altor persoane (afară de cazul când ea a fost cunoscută prin alte mijloace de cel căruia i se opune)[53].

§8. Starea civilă – element al statutului personal

8.1. Sediul materiei. Calificarea noțiunilor

Codul civil (art. 98-103; art. 2572) se completează cu dispozițiile Legii nr. 119/1996 cu privire la actele de stare civilă, ale O.G. nr. 41/2003 privind dobândirea şi schimbarea pe cale administrativă a numelui persoanelor fizice şi ale O.U.G. nr. 97/2005 privind evidența, domiciliul, reşedința şi actele de identitate ale cetățenilor români (republicată).

---

[52] Curtea de casație franceză, prima cameră civilă, hotărârea din 14 decembrie 2005, comentată în P. Courbe, F. Jault-Seseke, *Droit international privé, Panorama 2005,* în *Recueil Dalloz*, 2006, p. 1495 şi urm.

[53] Pentru aceste considerații, a se vedea, I. Leş (coord.), C. Jugastru, V. Lozneanu, A. Circa, E. Hurubă, S. Spinei, *Tratat de drept procesual civil. Volumul II. Căile de atac. Procedurile speciale. Executarea silită. Procesul civil internațional. Conform Codului de procedură civilă republicat*, *op. cit.*, p. 766-767.

Calificarea noțiunilor este prima operațiune necesară analizei legii aplicabile stării civile. Avem ca reper dispozițiile Codului civil român (calificarea legală) şi terminologia utilizată în doctrina de autoritate a dreptului civil (calificarea doctrinară).

Dreptul român oferă calificarea legală a noțiunii de stare civilă. Art. 98 C. civ. statuează că starea civilă este dreptul persoanei de a se individualiza, în familie şi în societate, prin calitățile strict personale, care decurg din actele şi faptele de stare civilă. Potrivit calificării doctrinare, „starea civilă" desemnează „suma de calități şi particularități care, prin consecințele pe care legea le prevede, contribuie la individualizarea ei în societate şi în familie[54].

Dreptul internațional privat utilizează, cu acelaşi înțeles (precum dreptul substanțial) noțiunea stării civile. Într-o denumire sinonimă, starea civilă este „statutul civil al persoanei fizice", adică „totalitatea drepturilor şi obligațiilor pe care le are persoana, la un moment dat, ca efect al faptelor şi al actelor de stare civilă, produse, respectiv încheiate de aceasta şi care o particularizează/individualizează față de alte persoane"[55].

Ceea ce rezultă, din calificarea legală şi din cea doctrinară, este rolul stării civile, care constă în identificarea persoanei fizice: „L'identification de la personne constitue un élément de son état civil, c'est-à-dire la place qu'elle occupe pendant sa vie dans la société et la famille auxquelles elle appartient: le fait d'*être*. L'état en traduit les qualités permanentes, celles qui ne changement pas selon le lieu où la personne se trouve: la nationalité, la filiation, le mariage et le sexe. L'identité se révéle par le nom et le prénom, et, de manière plus épisodique, par le surnom et le pseudonyme"[56].

Referirea la pseudonim nu este întâmplătoare, conflictele de legi fiind prezente în materie. De asemenea, numele şi uzurparea numelui (în relațiile cu element de extraneitate derulate în „lumea fizică" şi, mai recent, în spațiul virtual, ridică probleme în raport cu locul săvârşirii faptei ilicite, locul apariției prejudiciului, răspunderea pentru încălcarea drepturilor personalității etc.

Într-o accepțiune largă (şi actuală), starea civilă include: date privind filiația (din căsătorie, din afara căsătoriei, adoptat, născut din părinți necunoscuți sau abandonat); date de ordin familial (căsătorit, necăsătorit, divorțat, văduv, rudă cu o anumită persoană etc.); factori de ordin biologici (cum sunt sexul şi vârsta). În raporturile de drept privat cu element de extraneitate, starea civilă rămâne o noțiune sintetică, ce include elemente diverse, dar care au aceeaşi funcție: individualizarea

---

[54] O. Ungureanu, C. Munteanu, *Drept civil. Persoanele, în reglementarea noului Cod civil*, *op. cit.*, p. 287.

[55] T. Prescure, R. Matefi, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Editura Hamangiu, Bucureşti, 2012, p. 280.

[56] Ph. Malaurie, *Droit des personnes. La protection des mineurs et des majeurs, op. cit.*, p. 44.

persoanei fizice[57]. Starea civilă nu se confundă cu capacitatea civilă; sunt două elemente diferite ale statutului personal, între care există strânse legături.

8.2. Elementul de extraneitate în materia stării civile

Organizarea serviciilor de stare civilă pe teritoriul României este monopol al statului român, întrucât actele de stare civilă se întocmesc în interesul statului şi al persoanei, servind la cunoaşterea numărului şi structurii populației, a situației demografice, la apărarea drepturilor şi libertăților fundamentale ale cetățenilor. Atribuțiile de stare civilă se îndeplinesc de consiliile județene, respectiv de Consiliul General al Municipiului Bucureşti, de serviciile publice comunitare locale de evidență a persoanelor, în unitățile administrativ-teritoriale unde acestea sunt constituite, precum şi de ofițerii de stare civilă din cadrul primăriilor unităților administrativ-teritoriale în care nu funcționează servicii publice comunitare locale de evidență a persoanelor (art. 3 alin. 1 din Legea nr. 119/1996).

Pentru străinii şi apatrizii aflați pe teritoriul României sunt prevăzute reguli speciale privind întocmirea actelor de stare civilă şi eliberarea certificatelor de stare civilă.

Persoanele fizice care au cetățenie străină şi care are au domiciliul sau se află temporar în România pot cere înregistrarea actelor şi faptelor de stare civilă în aceleaşi condiții ca şi cetățenii români. În cazul căsătoriei sau decesului cetățeanului străin pe teritoriul României, ofițerul de stare civilă care a întocmit actul este obligat să trimită, în termen de 5 zile de la înregistrare, un extras de pe actul respectiv organului competent al Ministerului Administrației şi Internelor, către misiunea diplomatică sau oficiul consular al țării respective acreditate în România, potrivit obligațiilor izvorâte din tratate, acorduri sau convenții la care România este parte sau pe bază de reciprocitate. Aceste prevederi (art. 4 din Legea nr. 119/1996) se referă numai la persoanele fizice care au altă cetățenie decât cetățenia română, nu şi la persoanele care nu au nicio cetățenie.

Apatrizii sunt obligați să solicite înregistrarea actelor şi faptelor de stare civilă la serviciul public comunitar local de evidență a persoanelor sau, după caz, la primăria competentă. De asemenea, apatrizii sunt obligați să solicite înscrierea de mențiuni pe actele de stare civilă întocmite în registrele de stare civilă din țara noastră.

Întocmirea actului de naştere se face la serviciul public comunitar local de evidență a persoanelor sau, după caz, de ofițerul de stare civilă din cadrul primăriei unității administrativ-teritoriale în a cărei rază s-a produs evenimentul, pe baza declarației verbale a persoanelor prevăzute de lege, a actului de identitate al mamei şi al declarantului, a certificatului medical constatator al naşterii şi, după caz, a certificatului de căsătorie al părinților (art. 14 alin. 1 din Legea nr. 119/1996).

---

[57] O. Ungureanu, C. Munteanu, *Drept civil. Persoanele, în reglementarea noului Cod civil, op. cit.*, p. 291.

Dacă naşterea s-a produs în străinătate şi întocmirea actului nu a fost făcută la misiunea diplomatică sau la oficiul consular de carieră al României ori la autoritatea locală din străinătate, întocmirea actului de naştere se face în țară, la serviciul public comunitar local de evidență a persoanelor sau, după caz, de ofițerul de stare civilă din cadrul primăriei unității administrativ-teritoriale pe a cărei rază se află domiciliul părinților, după ce Ministerul Administrației şi Internelor verifică, prin intermediul Ministerului Afacerilor Externe, dacă naşterea nu a fost înregistrată în străinătate (art. 17 alin. 2 din Legea nr. 119/1996).

Întocmirea actului de căsătorie se face de către ofițerul de stare civilă care ia consimțământul viitorilor soți, liber şi deplin exprimat.

Căsătoria între cetățeni străini care nu cunosc limba română sau între aceştia şi cetățeni români, va beneficia de un interpret autorizat. Procedeul se utilizează şi atunci când viitorii soți sunt surdo-muți. Între cetățeni străini sau între aceştia şi cetățeni români, căsătoria va fi oficiată numai dacă, viitorii soți cetățeni străini prezintă setul de acte prevăzut de lege şi dovezile eliberate de misiunile diplomatice sau oficiile consulare ale țărilor ai căror cetățeni. Documentele sunt necesare pentru a verifica dacă sunt îndeplinite condițiile de fond, cerute de legile lor naționale, pentru încheierea căsătoriei (art. 30-31 din Legea nr. 119/1996).

Întocmirea actului de deces se face la serviciul public comunitar local de evidență a persoanelor sau, după caz, de ofițerul de stare civilă din cadrul primăriei unității administrativ-teritoriale în a cărei rază s-a produs decesul, pe baza certificatului medical constatator al decesului şi a declarației verbale făcute de membrii familiei decedatului; în lipsa membrilor de familie, declarația aparține medicului sau altei persoane din unitatea sanitară unde s-a produs decesul sau oricărei persoane care are cunoştință despre deces. Declarantului i se eliberează o adeverință de înhumare sau de incinerare a cadavrului (art. 32, art. 38 alin. 1 din Legea nr. 119/1996).

Dacă decesul priveşte un cetățean român şi s-a produs, respectiv, s-a înregistrat în străinătate, este necesară adeverința eliberată de serviciul public comunitar local de evidență a persoanelor sau de ofițerul de stare civilă din cadrul primăriei unității administrativ-teritoriale în a cărei rază urmează să se facă înhumarea ori incinerarea. Adeverința se întocmeşte pe baza certificatului de deces eliberat de autoritățile străine, precum şi a traducerii legalizate a acestuia. Când decesul cetățeanului român s-a înregistrat la misiunea diplomatică a României, adeverința se întocmeşte pe baza certificatului de deces emis de misiunea diplomatică sau de oficiul consular de carieră (art. 38 din Legea nr. 119/1996)[58].

Pentru cetățenii români aflați în străinătate legea prevede posibilitatea de a apela la misiunile diplomatice, la oficiile consulare de carieră ale României sau la autoritățile locale competente, în vederea întocmirii actelor de stare civilă (art. 40

[58] Dacă decesul unui cetățean român s-a produs pe o aeronavă aflată în afara teritoriului României sau pe o navă aflată în afara apelor teritoriale române, iar cadavrul este transportat în țară, înhumarea sau incinerarea se face pe baza dovezii eliberate de comandantul navei sau al aeronavei (art. 38 alin. 4 din Legea nr. 119/1996).

din Legea nr. 119/1996). Ei pot solicita înscrierea în registrele de stare civilă române, de la misiunile diplomatice sau oficiile consulare de carieră ale României, a certificatelor de stare civilă eliberate de autoritățile străine, în cazul în care înregistrarea actului sau faptului de stare civilă a fost făcută în prealabil la autoritatea din statul în care aceştia se află. Pentru înscriere este necesară aprobarea şefilor misiunilor diplomatice sau ai oficiilor consulare, iar refuzul acestora trebuie să fie motivat.

Încheierea căsătoriei, între cetățeni români sau dacă unul dintre viitorii soți este cetățean român (dacă aceasta este în concordanță cu legislația țării în care sunt acreditați şi dacă cel puțin unul dintre viitorii soți, cetățean român, are domiciliul sau reşedința în circumscripția consulară a misiunii diplomatice ori a oficiului consular), se face de către şefii misiunilor diplomatice sau şefii oficiilor consulare de carieră ale României.

Pentru a avea putere doveditoare, actele de stare civilă ale cetățenilor români, întocmite de autoritățile străine, trebuie înscrise sau transcrise în registrele de stare civilă române[59]. Doctrina[60] a subliniat faptul că, neefectuarea în termen a transcrierii constituie doar o contravenție, fără să afecteze validitatea actului de stare civilă, care poate fi transcris şi după expirarea termenului de 6 luni.

Este interzisă transcrierea sau înscrierea certificatelor sau extraselor de stare civilă emise de autoritățile străine privind căsătoria dintre persoane de acelaşi sex ori a parteneriatelor civile încheiate sau contractate în străinătate, fie de cetățeni români, fie de cetățeni străini. Această dispoziție legală vine în aplicarea prevederilor Codului civil român, în sensul că, pe teritoriul României, „căsătoriile dintre persoane de acelaşi sex, încheiate sau contractate în străinătate fie de cetățeni români, fie de cetățeni străină, nu sunt recunoscute în România" (art. 277 alin. 2 C. civ.); „Parteneriatele civile dintre persoane de sex opus sau de acelaşi sex încheiate sau contractate în străinătate fie de cetățeni români, fie de cetățeni străini nu sunt recunoscute în România" (art. 277 alin. 3 C. civ.).

8.3. Întocmirea actului de naştere în cazul adopției

Conform art. 23 din Legea nr. 119/1996, în cazul adopției se va întocmi un nou act de naştere de către serviciul public comunitar local de evidență a persoanelor sau, după caz, de către ofițerul de stare civilă din cadrul primăriei unității

---

[59] Transcrierea certificatelor şi a extraselor de stare civilă se efectuează cu aprobarea primarului unității administrativ-teritoriale de la locul de domiciliu al solicitantului, cu avizul prealabil al serviciului public comunitar județean de evidență a persoanei. Cetățeanul român este obligat ca, în termen de 6 luni de la întoarcerea în țară sau de la primirea din străinătate a certificatului sau a extrasului de stare civilă, să ceară transcrierea acestor acte la serviciul public comunitar local de evidență a persoanelor sau la primăria unității administrativ-teritoriale în a cărei rază domiciliază (art. 41 alin. 3 din Legea nr. 119/1996).

[60] I. Reghini, Ş. Diaconescu, P. Vasilescu, *Introducere în dreptul civil*, *op. cit.,* p. 219, nota 3 de subsol.

administrativ-teritoriale în raza căreia se află domiciliul adoptatului ori sediul instituției de ocrotire în îngrijirea căreia se găseşte adoptatul.

Dacă adoptatorii sunt cetățeni străini ori cetățeni români cu domiciliul sau cu reşedința în străinătate, noul act de naştere se va întocmi de serviciul public comunitar local de evidență a persoanelor sau, după caz, de ofițerul de stare civilă din cadrul primăriei unității administrativ-teritoriale în raza căreia se află domiciliul celui adoptat ori sediul instituției de ocrotire, în cazul copiilor aflați în îngrijirea acesteia.

8.4. Înscrierea de mențiuni în actele de stare civilă

Conform art. 44 din Legea nr. 119/1996, modificările intervenite în statutul civil al cetățenilor români aflați în străinătate se înscriu de ofițerul de stare civilă prin mențiune pe marginea actelor de stare civilă, cu aprobarea Inspectoratului Național pentru Evidența Persoanelor.

Soluționarea cererilor de anulare, completare şi modificare a actelor de stare civilă formulate de cetățenii români cu domiciliul în străinătate şi de străini este de competența Judecătoriei Sectorului 1 al Municipiului Bucureşti (art. 57 alin. 3 din Legea nr. 119/1996).

8.5. Certificatele de stare civilă (art. 10 din Legea nr. 119/1996)

Pe baza actelor de stare civilă se eliberează certificate de naştere şi de căsătorie titularilor sau reprezentanților legali ai acestora, iar certificatele de deces, membrilor familiei sau altor persoane îndreptățite. Certificatele de stare civilă se pot elibera şi altor persoane împuternicite prin procură specială.

Cererile privind procurarea şi eliberarea certificatelor de stare civilă ale cetățenilor străini ale căror acte şi fapte de stare civilă s-au produs şi s-au înregistrat în România, adresate misiunilor diplomatice şi oficiilor consulare ale acestor țări, acreditate în România, precum şi ale cetățenilor români aflați în străinătate, adresate misiunilor diplomatice şi oficiilor consulare de carieră ale României sau Ministerului Administrației şi Internelor, vor fi soluționate de Inspectoratul Național pentru Evidența Persoanelor din cadrul Ministerului Administrației şi Internelor. Transmiterea acestor documente se va face, după caz, prin Ministerul Afacerilor Externe, dacă actele au fost solicitate prin misiunile diplomatice şi oficiile consulare de carieră ale României, prin misiunile diplomatice şi oficiile consulare acreditate în România sau prin Ministerul Administrației şi Internelor, potrivit convențiilor la care țara noastră este parte.

Certificatele de stare civilă eliberate de serviciul public comunitar local de evidență a persoanelor sau, după caz, de ofițerul de stare civilă din cadrul primăriei unității administrativ-teritoriale care a înregistrat actele şi faptele de stare civilă sunt valabile şi în străinătate.

§9. Concluzii

Un drept internațional privat care nu se mai poate disocia de drepturile omului, are sarcina dificilă de a-şi păstra autonomia. „Într-o lume relativă", unitatea interacțiunii nu este o soluție. Ceea ce se impune cu claritate este concordanța (aproape perfectă) pe care trebuie să o realizeze dreptul internațional privat cu drepturile omului. În caz contrar, riscul inconsecvenței jurisprudențelor naționale este major. Curțile europene vor infirma sau, după caz, vor trasa direcția, aşa încât instanțele naționale să se conformeze, primordial, standardelor de protecție a drepturilor şi libertăților fundamentale. Adăugăm, în inventarul noțional imperativ şi interesul superior al copilului, invocat cu rang superior în dreptul internațional privat al familiei.

Unii autori văd concordanța dreptului internațional privat cu drepturile fundamentale ca fiind o primă etapă, succedată de redobândirea autonomiei dreptului conflictual. Ar exista, aşadar, o primă fază de absorbție a cerințelor de protecție a drepturilor fundamentale, de transpunere şi integrare a acestora în normele conflictuale, moment după care dreptul internațional privat ar redeveni autonom, continuându-şi evoluția pe palierul singular al elementului de extraneitate[61].

Până la urmă şi individul socializează între semenii să, pentru a reveni „acasă", îmbogățit în sensuri, aspirații şi cu noi soluții pentru vechile probleme. Tot aşa, dreptul internațional privat îşi împrospătează principiile şi metodele, îşi valorifică jurisprudența națională şi practica instanțelor internaționale, pentru ajustarea şi perfecționarea normelor sale juridice (conflictuale). Este recomandabilă chiar asimilarea de principii noi, acolo unde practica demonstrează că este oportun, aşa încât beneficiar să fie participantul la circuitul civil internațional. Foarte corect s-a spus, respectarea principiilor (libera circulație, egalitatea de tratament) nu este un scop în sine, ci este destinată unei finalități previzibile – aceea de dezvoltare a personalității umane pe toate planurile, pe oricare şi pe toate teritoriile statelor membre. Spațiul european fiind gândit ca un tot, obstacolele generate de diversitatea de tratament a numelui (de la stat la stat), se cer înlăturate.

Împlinirea acestui deziderat presupune excluderea pluralității de soluții juridice în dreptul internațional privat al statelor europene. Aceeaşi situație juridică necesită unitate de soluții pentru conflictele de legi în timp şi spațiu, cât timp raportul cu element străin s-a născut valabil în statul membru de origine[62].

---

[61] A. Bucher, *De la reconnaissance mutuelle au droit à l'identité,* Gedip, Réunion de Padoue, 18-20 septembrie 2009, material disponibil la adresa http://www.andreasbucher-law.ch/images/stories/pdf/gedip_-_reconnaissance_mutuelle_-_2009.pdf, *op. cit.*

[62] *Ibidem.*